

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

**МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА**

12.01 – КМР. 466 “С” 2021.03.16. 016 ПЗ

НУБІП України

КОНИГНОЇ ОЛЕКСАНДРИ ІГОРІВНИ

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет аграрного менеджменту

УДК 656.71 (477)

ПОГОДЖЕНО

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Декан факультету
аграрного менеджменту

Завідувач кафедри адміністративного менеджменту
та зовнішньоекономічної діяльності

(назва факультету (ННІ))

(назва кафедри)

Остапчук А. Д.
(ПІБ)

Луцьяк В. В.
(ПІБ)

"20" 11 2021 р.

"29" 11 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

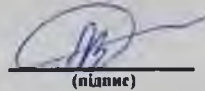
на тему «Митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою
продукцією в Україні»

Спеціальність 073 «Менеджмент»
(код і назва)

Освітня програма Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
(назва)

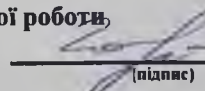
Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

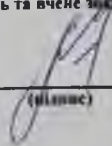
Діброва Л.В.
(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи,
кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

Голомша Н.Є.
(ПІБ)

Виконала

Конигіна О.І.
(ПІБ студента)

КИЇВ – 2021

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної
діяльності

доктор економічних наук, професор

Луцьк В. В.

(підпис)

(ПІБ)

"12" 03 2021 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Конигіній Олександрі Ігорівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність 073 «Менеджмент»

(код і назва)

Освітня програма Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні» затверджена наказом ректора НУБіП України від "16" березня 2021 р. № 466 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2021. 11. 29

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Навчально-методичні та наукові джерела, статистичні дані державних організацій, нормативні й законодавчі акти України, інформація Державної фіскальної служби України, статистична інформація Державної митної служби України та Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи митно-тарифного регулювання в Україні.
2. Аналіз митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України агропродовольчою продукцією.
3. Вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України.

Дата видачі завдання "16" березня 2021 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи Голомша Н.Є.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

Конигіна О.І.

Кваліфікаційна магістерська робота на тему «Митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні» викладена на 72 сторінках друкованого тексту, включає 11 таблиць і 18 рисунків. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Для написання магістерської роботи використано 56 літературних джерел.

Ключові слова: митно-тарифне регулювання, зовнішня торгівля, агропродовольча продукція, митний тариф, мито, тарифна квота.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: дослідження особливостей митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні та обґрунтування напрямів його вдосконалення в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Об'єктом дослідження є система митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні та напрями його вдосконалення.

Методи дослідження: монографічний метод, метод аналізу та синтезу, економіко-статистичний метод тощо.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає у комплексному і цілісному підході до дослідження вітчизняної практики митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності та розробці рекомендацій щодо його вдосконалення в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Окремі пропозиції автора щодо збільшення безмитного доступу українських агропродовольчих товарів на ринок ЄС можуть бути використані при перегляді окремих тарифних квот у 2021р. відповідно до Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Апробація результатів магістерської роботи: результати дослідження обговорювалися та доповідалися на: II Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Сучасний

менеджмент: виклики та можливості» (27 квітня 2021р.); IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації» (26-27 жовтня 2021р.)

Публікації.

1. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Проблеми митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. «Сучасний менеджмент: виклики та можливості»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (27 квітня 2021 р.). К. НУБіП України, 2021. 150 с. С. 46 – 49.

2. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Митне регулювання зовнішньоторговельних відносин між Україною та Європейським Союзом в умовах зони вільної торгівлі. «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації». Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 26-27 жовтня 2021р. К. НУБіП України, 2021. С.57 – 60.

ВСТУП.....	6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....9

1.1.

1.2. Митний тариф України як основний інструмент митно-тарифного регулювання..... 14

1.3. Нормативно-правові засади митно-тарифного регулювання в Україні..... 22

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ..... 28

2.1. Аналіз зовнішньої торгівлі України агропродовольством..... 28

2.2. Митно-тарифне регулювання експорту і імпорту агропродовольчої продукції..... 35

2.3. Митне регулювання зовнішньої торгівлі України в умовах вільної торгівлі..... 39

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ..... 47

3.1 Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливість його впровадження в Україні..... 47

3.2 Проблеми митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України та шляхи їх вирішення..... 50

3.3 Вдосконалення митно-тарифне регулювання України в умовах євроінтеграції.....56

ВИСНОВКИ.....64

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....67

ВСТУП

Актуальність теми. Митно-тарифна політика відіграє важливу роль в економічному та політичному житті держави, адже на розвиток

ззовнішньоторговельних відносин держава здійснює вплив саме за допомогою митно-податкової політики. На сучасному етапі актуальним і домінуючим напрямком розвитку зовнішньополітичного курсу України є Євроінтеграційні процеси та формування зони вільної торгівлі між країнами ЄС та України.

Традиційно одним з основних завдань митно-тарифного регулювання виступає захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів, підтримка національного товаровиробника.

Агропромисловий комплекс, зважаючи на його місце в забезпеченні продовольчої безпеки держави, відіграє важливу роль для кожної країни світу.

Сьогодні аграрний сектор є локомотивом розвитку національної економіки, більше 40% валютної виручки сьогодні потрапляє до країни в результаті діяльності аграрного сектору. Україна займає лідируючі позиції у світі як країна-експортер аграрної продукції[1].

Саме ця важлива роль АПК актуалізує питання розробки та реалізації митно-тарифного регулювання у цій сфері. Застосування різноманітних методів митно-тарифного регулювання на реалізацію агропродовольчої продукції є необхідним для її гармонійного розвитку та посилення позицій нашої держави на міжнародних ринках продовольства.

Об'єктом дослідження є система митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні та напрями його вдосконалення.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією в Україні та обґрунтування напрямів його вдосконалення в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Для досягнення мети в магістерській роботі були поставлені такі завдання: узагальнити сутність поняття «митно-тарифне регулювання» та обґрунтувати його економічний зміст;

дослідити організаційні та функціональні завдання митного тарифу як важливого інструменту митно-тарифного регулювання;

дослідити правові основи митно-тарифного регулювання в Україні;

проаналізувати розвиток зовнішньої торгівлі України агропродовольчою продукцією;

дослідити систему митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольством в Україні;

узагальнити світовий досвід митно-тарифного регулювання та обґрунтувати можливості його застосування в Україні;

виявити проблемні питання та обґрунтувати пріоритетні напрямки удосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано монографічний метод (аналіз наукових здобутків українських та іноземних вчених щодо сутності поняття «митно-тарифне регулювання» зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією); метод аналізу та синтезу (для деталізації об'єкту дослідження); економіко-статистичний метод (для комплексної оцінки сучасного стану зовнішньої торгівлі України аграрно-продовольчою продукцією).

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає у комплексному і цілісному підході до дослідження вітчизняної практики митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності та розробці рекомендацій щодо його вдосконалення в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Окремі пропозиції автора щодо збільшення безмитного доступу українських агропродовольчих товарів на ринок ЄС можуть бути використані при перегляді окремих тарифних квот у 2021р. відповідно до Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Апробація результатів магістерської роботи: результати дослідження обговорювалися та доповідалися на: І Міжнародній науково-практичній

онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Сучасний менеджмент: виклики та можливості» (27 квітня 2021р.); IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації» (26-27 жовтня 2021р.)

Публікації.

1. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Проблеми митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. «Сучасний менеджмент: виклики та можливості»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (27 квітня 2021 р.). К.: НУБіП України, 2021. 150 с. С. 46 – 49.

2. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Митне регулювання зовнішньоторговельних відносин між Україною та Європейським Союзом в умовах зони вільної торгівлі. «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації». Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. 26-27 жовтня 2021р. К.: НУБіП України, 2021. С.57- 60.

Кваліфікаційна магістерська робота викладена на 72 сторінках друкованого тексту, включає 11 таблиць і 18 рисунків. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Для написання магістерської роботи використано 56 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність поняття «митно-тарифне регулювання» та його економічний зміст

Україна проводить регулювання зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення економічної безпеки держави і захисту загальнонаціональних інтересів. Діяльність органів державного регулювання ЗЕД проводиться практично у всіх країнах світу, але її регуляторні функції, методи та форми, конкретній і чіткі цілі та завдання визначаються кожною з країн, залежно від її масштабів, торгово-економічних можливостей, відповідних позицій на світовому ринку а також в світогосподарських зв'язках, внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Митно-тарифне регулювання - це відносини, що виникають між державою та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з приводу умов перетину національного кордону товарами, капіталами, послугами, робочою силою. З іншого боку, це погодження регулювання питань, пов'язаних із встановленням митних податків, зборів, а також процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю [25].

Ефективний механізм митно-тарифного регулювання став невідомою умовою проведення активної і цілісної митної політики, а також вирішення регулюючими митними органами завдань з забезпечення економічної безпеки державі та захисту її економічних інтересів.

Митно-тарифне регулювання - це комплекс заходів та інструментів впливу на міжнародну торгівлю, що реалізуються через впровадження та використання мит, зафіксованих у вигляді митного тарифу як найважливішого інструменту митно-тарифного регулювання експортно-імпорتنих операцій [2]. Зазначене вище визначення є дещо вузьким, а більш ширше розуміння цього терміну подають В. Хомутенко [49], В. Демченко [35], І. Луценко [22]. Це комплекс

заходів щодо встановлення і застосування ставок мита, обкладення МИТОМ в межах окремих преференційних режимів контролю за митною вартістю товарів, класифікацією товарів в цілях повноти стягнення мита. Митно-тарифні регулятори виступають базою створення адекватного механізму регулювання й управління світовими господарськими зв'язками як на національному, так і міждержавному рівнях.

Процедури по переміщенню товарів є областю митного регулювання, тому вони забезпечують інтереси країни та її громадян, а також визначені внутрішнім законодавством держави. (рис. 1.1)

Рис. 1.1. Структура засобів митно-тарифного регулювання ЗЕД

Джерело: [19]

Методи, які використовуються в сучасному митному регулюванні включають у себе тарифне регулювання, яке ґрунтується на використанні тарифу, і нетарифне регулювання, систему адміністративних та технічних умов, що обмежують зовнішньоекономічну діяльність [15].

Основними принципами митного регулювання України виступають:

1. Принцип виключної юрисдикції України на її митній території;
2. Принцип виключної компетенції митних органів з питань проведення державної митної справи;

3. Принцип додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;

4. Принцип єдиного порядку переміщення товарів і засобів через митний кордон;

5. Принцип законності;

6. Принцип додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб;

7. Принцип гласності та прозорості;

8. Принцип системності;

9. Принцип ефективності.

Тарифні методи за своїм змістом є економічними і діють через ринковий механізм, саме тому вони спрямовані на зниження ціни експорту, а також подорожчання імпорту, таким чином, маючи вплив на фінансові результати діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Метою митно-тарифного регулювання є покращення конкурентних умов в країні, яка імпортує товар, та захист національної промисловості, охорони навколишнього середовища, здоров'я населення, релігії і національної безпеки.

Митно-тарифні методи регулювання в історії є одним з перших інструментів протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони посідають на центральному місці в системі реалізації державного регулювання ЗЕД. На рис.1.2. представлені інструменти економічного регулювання в Україні.

НУБІП України

НУБІП України

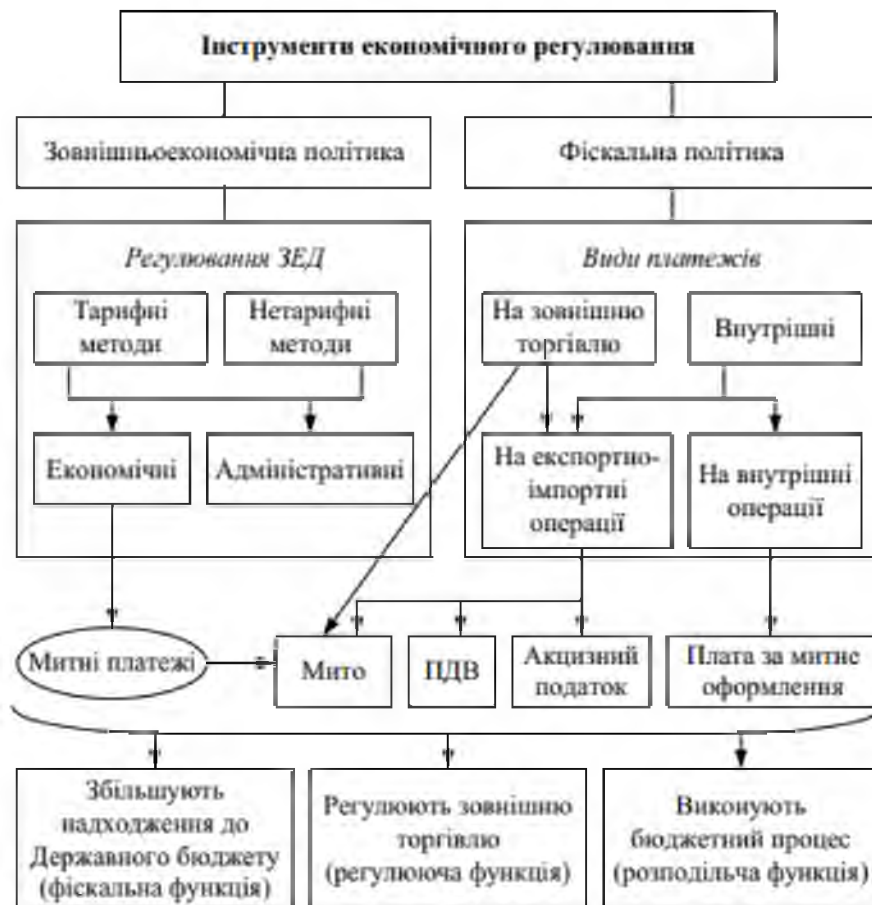

Рис. 1.2 Митні платежі як інструмент економічного регулювання
Джерело: [19]

Митне регулювання згідно Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [10] - це регулювання запитів, пов'язаних з встановленням мита або інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, проведенням митного контролю, організації діяльності органів митного контролю України.

Митно-тарифне регулювання – це сукупність митно-тарифних заходів, які використовуються в якості державного торговельно-економічного інструменту для регулювання зовнішньої торгівлі. Саме цей вид регулювання є економічним, адже в якості головного інструментарію використовуються імпорتنий та експортний митний тариф, який, в свою чергу, виконує фіскальну та регулюючу функції. Їмоді вводяться податки або збори, які мають еквівалентний зміст митному тарифу. Система митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності функціонує на п'яти рівнях, які представлені у табл. 1.1.

Рівні системи митно-тарифного регулювання

Рівень	Основний зміст
Мікрорівень	Рівень суб'єктів господарювання – юридичних і фізичних осіб, а саме фірми, підприємства, фізичні особи, які імпортують чи експортують товари та послуги.
Мезорівень	Рівень різного виду національних галузевих і регіональних об'єднань: міністерства і відомства, які безпосередньо здійснюють регулювання зовнішньоекономічних відносин, а також міністерства та відомства.
Макрорівень	Рівень держави: країни, парламент, уряд
Метарівень	Становлення митно-тарифних пріоритетних напрямків у процесі міжнародної регіональної інтеграції.
Мегарівень	Рівень міжнародних об'єднань, організацій: Міжнародна торгова палата, Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд, Конференція ООН з торгівлі й розвитку (UNCTAD) та ін.

Джерело: [6]

Митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі є класичним економічним методом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який застосовується в Україні з використанням таких інструментів як митний тариф, класифікація товарів відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, визначення країни походження та митної вартості товару, а також застосування системи митних пільг та преференцій [2].

Митні відносини нерозривно пов'язані із виникненням і розвитком економічного обігу й особливо зовнішньої торгівлі, а митна справа – із товарним виробництвом та міжнародною торгівлею і обміном. Маючи фіскальну природу, митна справа зароджувалась одночасно з розвитком товарного господарства і товарообмінних відносин. Український правознавець, фахівець у галузі

адміністративного, митного права Є.В. Додін стверджував, що фіскальна функція митних органів завжди була самою важливою функцією митної системи кожної країни, а необхідність впровадження цієї функції вважав провідною причиною виникнення митних органів [4].

До головних інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності відносять мито, кредити, податки, дотації, пільги, а отже митно-тарифне регулювання є однією із найбільш важливих сфер державного регулювання, бо саме воно визначає принципи формування міжнародних відносин, впровадження і функціонування прозорої і ефективної системи оподаткування для суб'єктів світової торгівлі і зовнішньоекономічної діяльності [39].

1.2. Митний тариф України як основний інструмент митно-тарифного регулювання

Митно-тарифні методи регулювання є основою регулювання державою зовнішньоекономічної діяльності. Правовою основою впровадження митно-тарифного регулювання в Україні є Митний кодекс України [24] та Закон України «Про митний тариф України»[11]. Основним елементом тарифного регулювання виступає митний тариф. В національному законодавстві митний тариф визначається як систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок ввізного мита, яке стягується з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Митний тариф – систематизований перелік товарів і відповідних ставок мита, які використовуються при розрахунках імпортного та експортного мита на зазначені товари. В митному тарифі товари поєднують у групи відповідно до походження товару або ступенем його обробки. По кожному товару зазначається ставка мита, якою він обкладається. Митний тариф також розглядується безпосередньо як конкретну ставку мита, яка застосовується при ввезенні певного товару чи вивезенні його за її межі на митну територію України.

Митний тариф включає у себе декілька обов'язкових елементів, від яких залежить його ефективність і дієвість. До цих елементів належать: 1) система товарної класифікації тарифу; 2) структура тарифу; 3) ставки мита; 4) метод визначення країни походження товару [11].

За формою митний тариф є таблицею, яка поєднує всі ці елементи і за допомогою якої розраховується розмір мита (рис. 1.3).

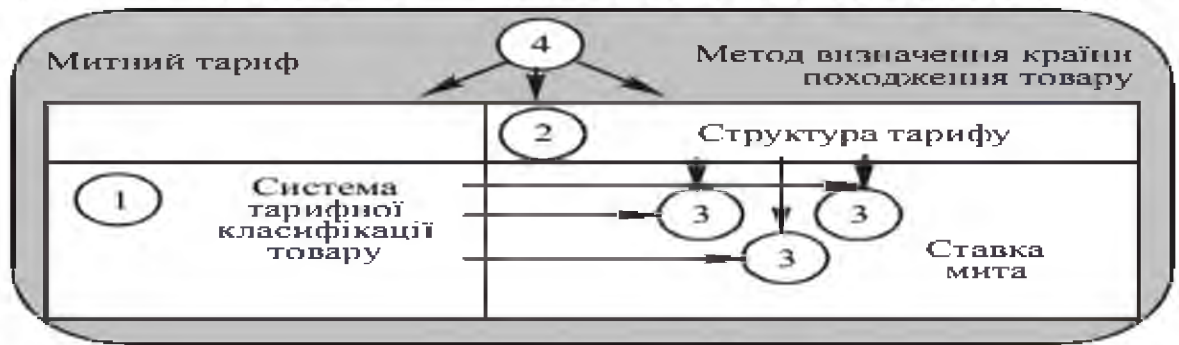

Рис. 1.3 Елементна структура митного тарифу

Джерело: [11]

Товарно-класифікаційна схема митного вітчизняного митного тарифу складається із наступних граф (рис. 1/4): код товарів по УКТ ЗЕД; опис товарів по УКТ ЗЕД; преференційні ставки тарифу; пільгова ставки тарифу; повна ставки тарифу; одиниці виміру та обліку.

Код товару	Назва	Ставки мита, %			Додаткові ОВО
		Преференційна	Пільгова	Повна	

Рис. 1.4 Товарно-класифікаційна схема Митного Тарифу України

Джерело: [11]

За способом застосування митних ставок митний тариф поділяється на два види: простий та складний [19]. Простий митний тариф базується на одній ставці митного оподаткування, тобто передбачає одну ставку мита для кожного товару незалежно від країни походження. Такий тариф є універсальним, але він не забезпечує достатньої маневреності в митній політиці, не передбачає пільгового або дискримінаційного мита і порівняно мало розповсюджений (Мексика, Болівія, Панама).

Складні митні тарифи базуються на двох, трьох і більше ставках митного оподаткування по конкретному товару.

В сучасних умовах функціонування ринкової економіки України мито виступає одним із найголовніших інструментів зовнішньоторгової політики держави. Метою його використання є обмеження при ввезенні іноземних товарів, захисті та заохочення розвитку національного виробництва, збільшення вивезення вітчизняних товарів та ін [9].

За своєю роллю мито займає особливе місце у системі непрямих податків в системі митних платежів. Основними цілями застосування мита є:

1. Забезпечення оптимального платіжного балансу;
 2. Реалізація зовнішньоторговельної політики держави;
 3. Наповнення дохідної частини Державного бюджету;
 4. Регулювання конкурентного впливу іноземних товарів на вітчизняний ринок з метою встановлення добросовісної конкуренції;
 5. Вплив на господарську діяльність як складову механізму ціноутворення;
 6. Формування раціональної структури внутрішніх і зовнішніх ресурсів;
 7. Сприяння оптимізації співвідношення експорту та імпорту, валютних надходжень, досягненню оптимального торговельного балансу тощо;
- Класифікація видів мита представлена на рис. 1.5.

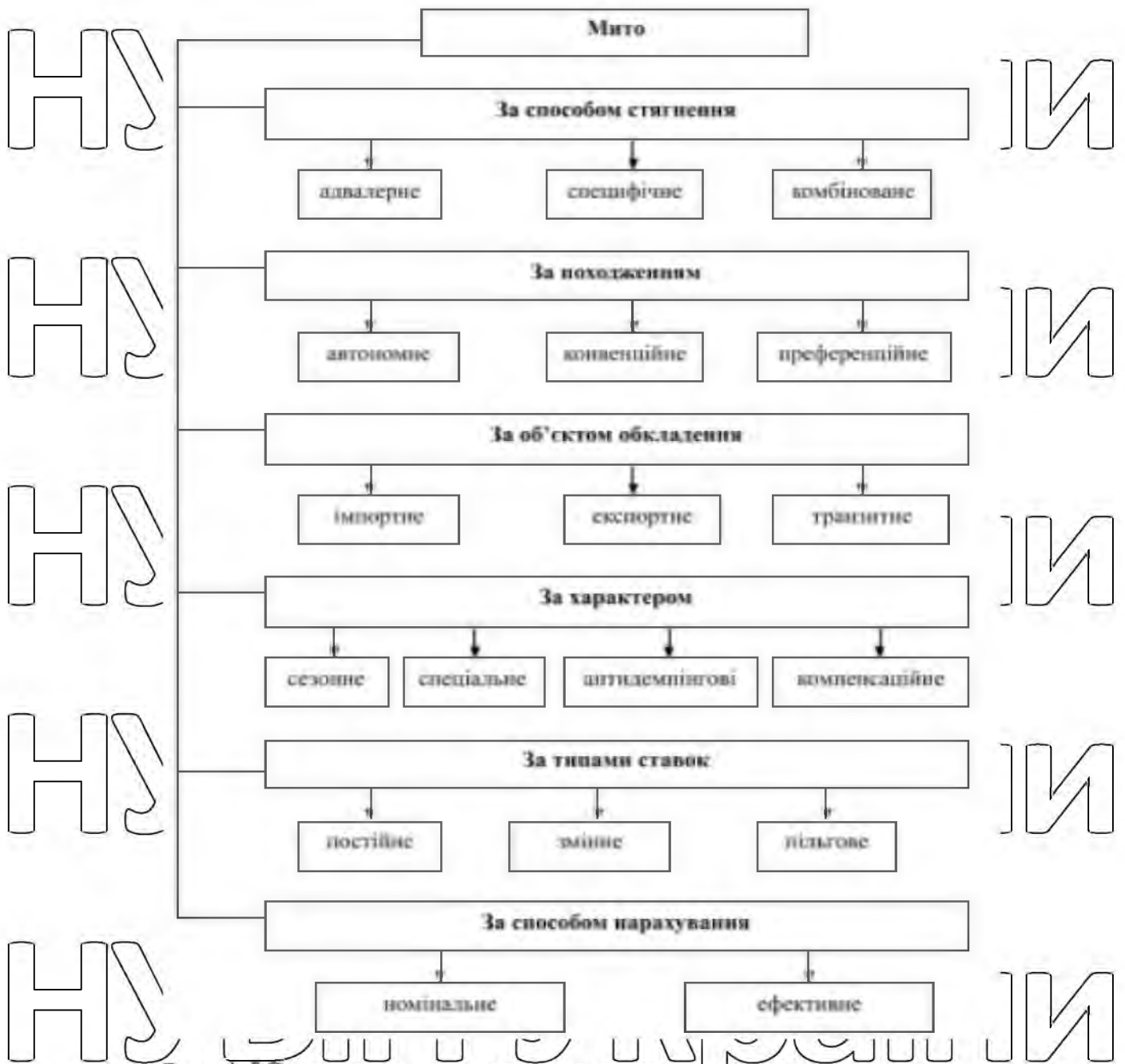

Рис. 1.5 Види мита за основними ознаками

Джерело: розроблено автором на основі даних [19]

Ввізне (імпортне) мито - це мито, яке стягують при надходженні іноземних товарів на національний ринок. Ввізне мито є диференційованим:

- До товарів та інших предметів, що проходять з держав, які разом з Україною є членами митних союзів або утворюють з нею спеціальні митні зони, і в разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму, згідно з міжнародними договорами за участю України застосовуються преференційні ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України;

• До товарів та інших предметів, що походять з країн або економічних союзів, які в Україні користуються режимом найбільшого сприяння, у тому випадку, коли іноземні суб'єкти господарської діяльності цих країн або союзів мають пільги щодо мит, за винятком, коли зазначені мита та пільги щодо них встановлюються в межах спеціального преференційного митного режиму, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України;

До решти товарів та інших предметів застосовують повні (загальні) ставки ввізного мита, передбачені Митним тарифом України [11].

Вивізне (експортне) мито – це мито, яке встановлюється законом на вітчизняні товари, які вивозять за межі України.

Деякі держави застосовують транзитне мито. Воно встановлюється стосовно товарів, які переміщують через територію країни до інших держав.

У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть встановлювати особливі види мита (ст.

275 МКУ) [24]. Вони встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до Законів «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» окремим законом щодо встановлення додаткового імпортного збору.

Спеціальне мито застосовується відповідно до Закону «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [12] як:

• Заходи у відповідь на дискримінаційні та/або ворожі дії інших держав, митних союзів і економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

• Спосіб захисту вітчизняного товаровиробника, у тому випадку, якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за умов, що їх ввезення заподіює або викликає загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або викликає загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Додатковий імпортний збір - вид мита, який стягується з товарів, що ввозяться на митну територію України у митному режимі імпорту, незалежно від країни їх походження.

За періодом застосування мито поділяється на:

• Постійне мито - мито, яке не змінюється залежно від часу застосування, є постійним упродовж періоду дії встановленої ставки мита.

• Сезонне (тимчасове) мито - мито, яке згідно зі законом нараховується на окремі товари строком не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів від дня його впровадження.

За способом нарахування мито класифікують як:

• Адвалерне мито – мито, яке нараховують у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, які обкладають митом.

• Специфічне мито – мито, яке нараховується у встановленому грошовому розмірі за одиницю товару, який обкладається митом (кількість, вагу, тощо), наприклад 10 євро за тонну. Такі мита прості в адмініструванні та не потребують визначення митної вартості товару, але рівень захисту внутрішнього ринку залежить від коливання ціни на товар (наприклад, при ставці мита 100 євро за тонну:

Ціна 1000 євро за тонну – мито 10%;

Ціна 800 євро за тонну – мито 12,5%.

- Комбіноване (змішане) мито – мито, яке поєднує два вищезазначених (адвалерне та специфічне) види митного обкладення, нараховується за більшою ставкою (наприклад, 10% від митної вартості товару, але не менше ніж 10 євро за тонну).

За метою та функціональністю розрізняють мито:

- Фіскальне мито – один із різновидів увізного мита, що встановлюється державою для забезпечення надходжень коштів від зовнішньоекономічних операцій до Державного бюджету країни на споживчі товари.

- Протекціоністське мито встановлюється для захисту національної промисловості і сільського господарства від конкуруючих імпортованих товарів іноземного походження.

- Балансуєче мито – мито, яке належить до вивізних (експортних) мит, що встановлені з метою запобігання небажаного експорту товарів, внутрішні ціни на які з тих чи інших причин нижчі за світові.

- Статистичне мито встановлюється з метою обліку експорту й імпорту товарів в умовах вільної зовнішньої торгівлі.

- Зрівняльне мито – одна з форм захисту внутрішнього ринку за допомогою протекціонізму, різновид мита, що встановлюється за згодою сторін, оскільки має урівноважувати ціни на іноземні і вітчизняні товари з метою виключення цінової конкуренції між ними.

Залежно від країни походження товару, мито буває:

- Преференційне мито – мито, яке застосовують до товарів та інших предметів, що походять з держав, які разом з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею спеціальні митні зони, або в разі встановлення будь-якого спеціального преференційного режиму згідно з міжнародними договорами за участю України, а також до товарів та інших предметів, які походять з країн, що розвиваються.

• Пільгове (мінімальне) мито – мито, яке встановлюють до товарів/предметів, що походять з країн або економічних союзів, які користуються в Україні режимом найбільшого сприяння.

• Повне (максимальне) мито - мито, яке застосовують до решти товарів та інших предметів.

За типами митних ставок мито класифікують як:

• Змінне мито - мито, ставки якого можуть змінюватися за певних обставин (при зміні рівня світових та внутрішніх цін, рівня державних субсидій тощо).

• Постійне мито – мито, ставки якого встановлюють державні органи і не можуть змінюватися залежно від обставин.

За характером встановлення мито поділяють на:

• Автономне мито – мито, яке застосовується незалежно від міжнародних угод.

• Конвенційне мито – мито, яке встановлюється згідно з підписаними конвенціями, договорами, угодами.

За характером впливу мито буває:

• Номінальне мито – мито, ставки якого вказані у Митному тарифі.

• Реальне мито – мито, реальний рівень якого на кінцеві товари розраховують із урахуванням усіх чинників, які впливають на процес формування митного тарифу (наприклад, коли, крім митних платежів, застосовували додатковий імпорتنний збір).

Уряд держави має постійно збалансовувати внутрішні і зовнішні інтереси країни за допомогою оптимального регулювання економічних і соціальних процесів у державі. Саме мито є ефективним стимулятором і регулятором зовнішньоторговельних процесів. Складність полягає у тому, що основні цілі запровадження мита перебувають у стані розбіжності, і кожна країна на певному етапі свого розвитку має по-новому вирішувати для себе, з якою метою встановлювати митне оподаткування.

1.3. Нормативно-правові засади митно-тарифного регулювання в

Україні

НУВІП УКРАЇНИ

Державне управління ведеться в усіх сферах соціальної діяльності, зокрема

в митній справі. Специфічність правового статусу інституту митної служби

полягає у тому, що тільки митна служба виконує митно-тарифне регулювання.

НУВІП УКРАЇНИ

Ця спеціальна функція державного управління є фактично інтегруючим чинником, який зумовлює зміст та розмір здійснення решти головних функцій

митної служби, а саме: адміністративно-політичних (виконання митними

НУВІП УКРАЇНИ

органами правоохоронних завдань), економічних (наповнення держбюджету та

регулювання зовнішньоекономічної діяльності), соціальних (захист суспільства

і задоволення потреб громадян).

Безперечним є той факт, що без дослідження витоків, сучасного стану та

розвитку митної справи неможливе розуміння питань реформування системи

НУВІП УКРАЇНИ

державного управління в Україні. Вітчизняні (Н. Дитовська [21], Л. Письмаченко [38], Л. Письменний [37], В. Ченцов [51]) та іноземні (В. Кноррінг [14]) науковці

досліджують державне управління як багатоаспектний феномен, що дало змогу

визначитися з його сутністю, структурою, функціями, формами та механізмами

НУВІП УКРАЇНИ

і стало основою для з'ясування сутності, принципів та груп механізмів

державного управління в контексті митного регулювання, у чому і полягає мета

даного дослідження.

Під поняттям “митно-тарифне регулювання” пропонується розуміти одну

з похідних функцій механізму державного управління, що забезпечує реалізацію

НУВІП УКРАЇНИ

митної політики держави шляхом застосування основних і актуальних

інструментів митного оформлення та митного контролю, стягування митних

платежів, регулювання товарообміну й інших засобів. Узагальнюючи думки

науковців Ю. Кунєва[20], Д. Приймаченка[42], В. Ченцова[51] підтверджено, що

НУВІП УКРАЇНИ

основна особливість митно-тарифного регулювання, яка визначає й інші риси

митно-правових відносин, виявляється в тому, що вони виникають у процесі

здійснення державно-управлінської діяльності, а головною відмінною рисою

суспільних відносин в галузі митної справи є їх комплексний характер, неоднорідність різних груп і блоків їх відносин.

У ході дослідження було виявлено, що зазначені особливості митного регулювання визначають специфіку розвитку механізмів державного управління в контексті митно-тарифного регулювання, під якими можна розуміти сукупність комплексних елементів нормативного (матеріального і процесуального) й інституційного (державного і недержавного) характеру: методи, практичні заходи, засоби, стимули, які базуються на цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй форм і методів управління, та на основоположних принципах, що забезпечують стабільний правовий режим для зовнішньоторговельної діяльності [32].

Виявлено, що до основоположних принципів, на яких розбудовують механізми державного управління в контексті митного регулювання відносяться:

- Стандартизація й удосконалення митного законодавства, розробка норм, правил і процедур з урахуванням міжнародних стандартів; прозорість і передбачуваність;
- Мінімальне втручання при дотриманні принципів вибіркості й достатності митного контролю, застосуванні системи управління ризиками; орієнтація на споживача – юридичних і фізичних осіб учасників зовнішньоторговельної діяльності щодо надання якісних державних послуг (проведення митних процедур);
- Співпраця й партнерство з усіма учасниками зовнішньоторговельного процесу, зокрема з державними органами, бізнес-співтовариством, митними службами інших держав; збалансованість у частині співвідношення між митним контролем у сфері забезпечення безпеки й заходами, що сприяють розвитку торгівлі [47].

Механізми державного управління в контексті митного регулювання включають в себе: нормативно-правову основу; функціональний механізм; систему суб'єктів господарювання; суспільно-політичну інфраструктуру.

Виявлено, що існують групи певних наборів механізмів державного управління і запропоновано їх розподіл на дві групи:

1. Група основних/базових механізмів, які наявні і використовуються в кожній з галузей (правові, організаційні, фінансово-економічні, матеріально-технічні, інформаційні тощо).

2. Група актуальних механізмів (управління інноваційним розвитком, управління якістю, механізми імплементації плану дій, координуючі механізми тощо), які відповідають ступеню важливості галузі для країни на певному етапі її розвитку у розв'язанні суперечностей явища чи процесу в державному управлінні та поставленим державою перед галуззю цілям і завданням. А за допомогою механізмів основної групи реалізуються державно-управлінські впливи на будь-якому етапі розвитку держави і галузі. Аналіз дає підстави стверджувати, що сутність, принципи та групи механізмів державного управління в контексті митного регулювання зумовлюються специфічністю правового статусу інституту митної служби та особливостями митного регулювання.

Загалом нормативні акти, які регулюють даний вид взаємовідносин, можна умовно розділити на чотири групи, які представлені в табл. 1.2.

За дотримання митних законів і правил в Україні відповідає Державна митна служба України (ДМСУ) [28], а саме за реалізацію державної політики та забезпечення митного законодавства і нормативних актів в Україні.

До функцій Державної митної служби у сфері митного регулювання належать:

- Розробка законопроектів;
- Контроль і нагляд

- Митне оформлення
- Адміністрування митних зборів, зборів та пов'язаних з ними платежів;

- Управління митної статистики та класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності України.

• Контроль перетину кордону продовольчих та непродовольчих товарів, контроль переміщення культурно-цінних товарів тощо.

• Державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення.

Таблиця 1.2

Група	Нормативні документи	Що регулюють
1	Декларація про державний суверенітет України [7]	Регламентуються положення захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечується її економічна та інформаційна безпека, встановлюється конституційна норма, згідно з якою засади зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності митної системи визначаються винятково законами України.
2	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»[10], Митний кодекс України [24]	Закріплені основні принципи організації та напрями здійснення митно-тарифної політики України. Визначають основні правові засади функціонування митної системи України, напрями митної політики України: систему органів державного регулювання митної справи.
3	Закон України «Про єдиний митний тариф»[11], постанови та розпорядження КМУ з питань організації та забезпечення митної справи.	Регулюють окремий напрям митних відносин. Визначається порядок, методологія тарифного оподаткування та пов'язані з цим дії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Здійснення загального керівництва митною справою, встановлення розмірів мита, митних зборів, плати за митні процедури.
4	Постанови, інструктивні листи, накази, акти, щодо регулювання поточних операцій у сфері митно-тарифного регулювання, які приймаються і видаються Державною митною службою України, інших центральними та місцевими органами самоврядування.	Регламентують постанови, інструктивні листи, накази, які приймаються і видаються Державною митною службою України з питань митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, Стосуються заходів щодо транспортування й оформлення вантажів, які переміщуються через митний кордон України, функціонування пунктів пропуску тощо.

Джерело: розроблено автором на основі даних [7,10,11,24]

Митна політика є вагомим інструментом контролю зовнішньоторговельної діяльності та досягнення оптимальної рівноваги інтересів світової спільноти.

Митна політика включає платежі, оформлення митної процедури, ліквідація контрабанди та боротьбу з порушеннями цих вимог, класифікацію та кодування

товарів, єдину форму декларування експорту і імпорту товарів, інших міжнародних норм і стандартів.

Особливістю митної системи в Україні є розширена номенклатура продукції порівняно з іншими країнами. Митний контроль здійснюється в декілька стадій: оформлення митних документів, процедура огляду продукції на імпорт-експорт, внесення митного платежу та отримання товару. Особливо ретельно перевіряються інформація, декларації та документи відповідно до наявного вантажу, функціонування митних брокерів та магазинів в безмитній зоні.

Головним документом є митна декларація, яка засвідчує відомості про товари, що перетинають кордон країни. Ці відомості уможливають ведення митного контролю, статистики та нарахування платежів. В нашій країні даний порядок проходження митниці встановив Кабінет Міністрів України.

Залежно від виду порушення як митні органи, так і суди мають право розглядати справи про порушення митних правил (ст. 522 Митного кодексу України від 13.03.2012 р. №4495-VII (Митний кодекс). Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу державні суди мають виключну компетенцію у кримінальному провадженні, у тому числі накладати кримінальні покарання за порушення митних правил згідно з Кримінальним кодексом (ст.30 КПК України від 13 квітня 2012 р. №4651-VI.)

В Україні уже створену необхідну нормативно-правову базу для регулювання зовнішньоекономічної діяльності загалом та митно-тарифного регулювання зокрема. Однак функціонування дієвого та ефективного механізму митно-тарифного регулювання неможливе без удосконалення необхідної законодавчої бази його забезпечення. Крім того для уникнення суперечностей, які можуть виникати при митно-тарифному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності доцільно налагоджувати та поглиблювати економічне співробітництво із зарубіжними партнерами через укладання дво- та багатосторонніх угод у цій сфері та розвивати правову базу для такого співробітництва.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

2.1. Аналіз зовнішньої торгівлі України агропродовольством

В умовах активізації процесів глобалізації світового господарства роль зовнішньоторговельних відносин України посилюється все більше. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України та вибір напрямів її реалізації залежить від соціально-економічного стану вітчизняної економіки загалом та від зовнішньоекономічної політики, яку проводить уряд держави. Для того, щоб провести аналіз зовнішньої торгівлі України, слід в першу чергу проаналізувати загальний стан економіки держави. (рис. 2.1)

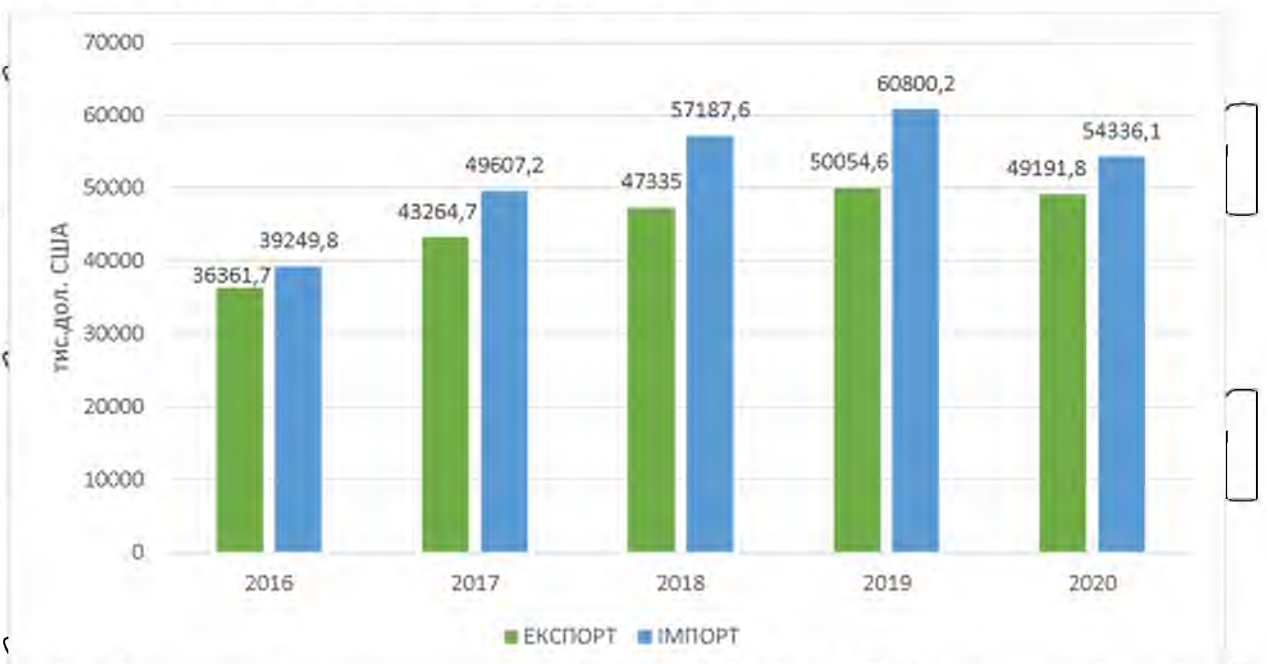

Рис. 2.1. Сумарний обсяг імпорту та експорту в Україні (тис. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Аналізуючи показники рис. 2.1 можна побачити, що сумарний обсяг експорту в Україні менше ніж сумарна кількість імпорту. Але ми спостерігаємо динаміку збільшення обох показників, що свідчить про налагодження

зовнішньоторговельних відносин України з країнами світу. В 2020 році показники експорту і імпорту України знизилися порівняно з 2019 роком.

Аграрно-промисловий комплекс України є складовою національного господарства та виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що поєднує низку сільськогосподарських, промислових галузей, які спрямовані на транспортування, одержання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції. Україна має великі можливості для експортування агропродовольчої продукції, обсяги виробництва якої, суттєво перевищують можливості внутрішнього споживчого ринку.

Показники експорту аграрної продукції відносно загального експорту українських товарів представлені на рис. 2.2. Порівняно з 2019 роком обсяги експорту аграрної продукції у 2020 році зросли на 0,06 млрд дол. США, в той час, коли загальний експорт товарів України в цей період зменшився на 0,8 млрд дол. США. Тому у 2020 році агропродовольча продукція залишилася основою зовнішньої торгівлі України. Частка товарів групи 1-24 УКТЗЕД серед загальних обсягів експорту українських товарів склала 22,24 млрд дол. США (45,1%).

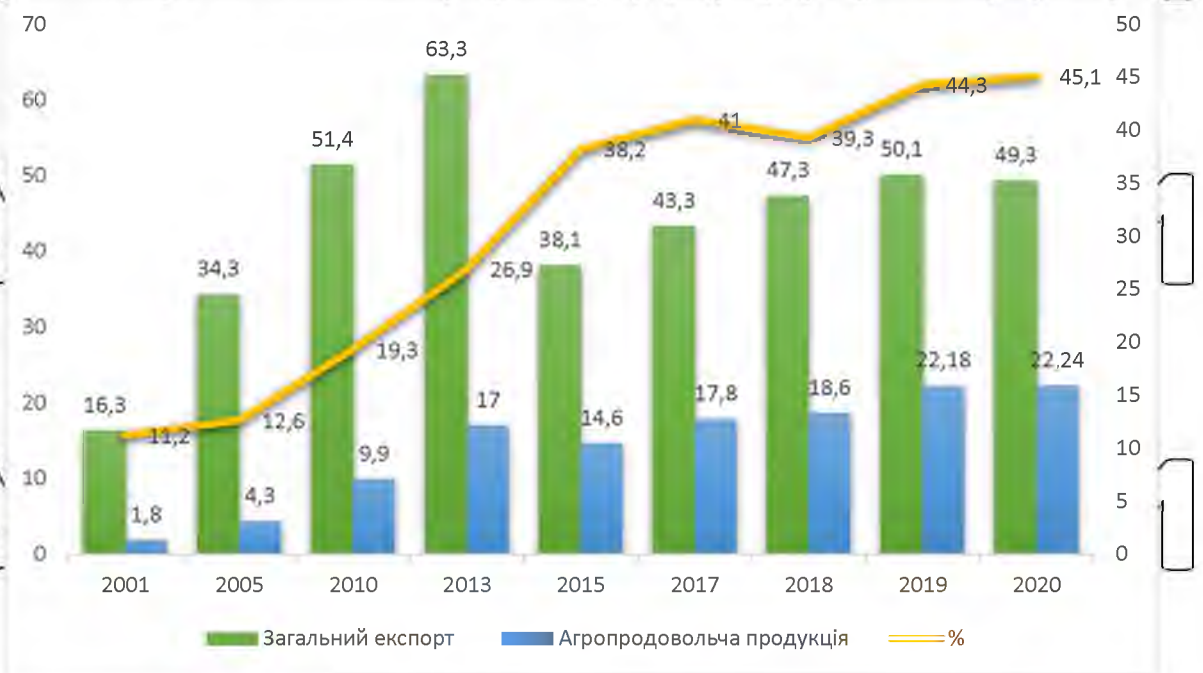

Рис. 2.2 Частка експорту аграрної продукції відносно загального експорту українських товарів в 2001-2020 рр. (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Частка імпорту аграрної продукції у 2020р. становила 12,1% від загальних обсягів імпорту та збільшилась на 0,8 млрд. дол. США порівняно з 2019 роком (рис.2.3). Обсяги імпорту сільськогосподарської продукції до України були майже вчетверо меншими відносно об'ємів її експорту, а саме 6,5 млрд. дол.

США.

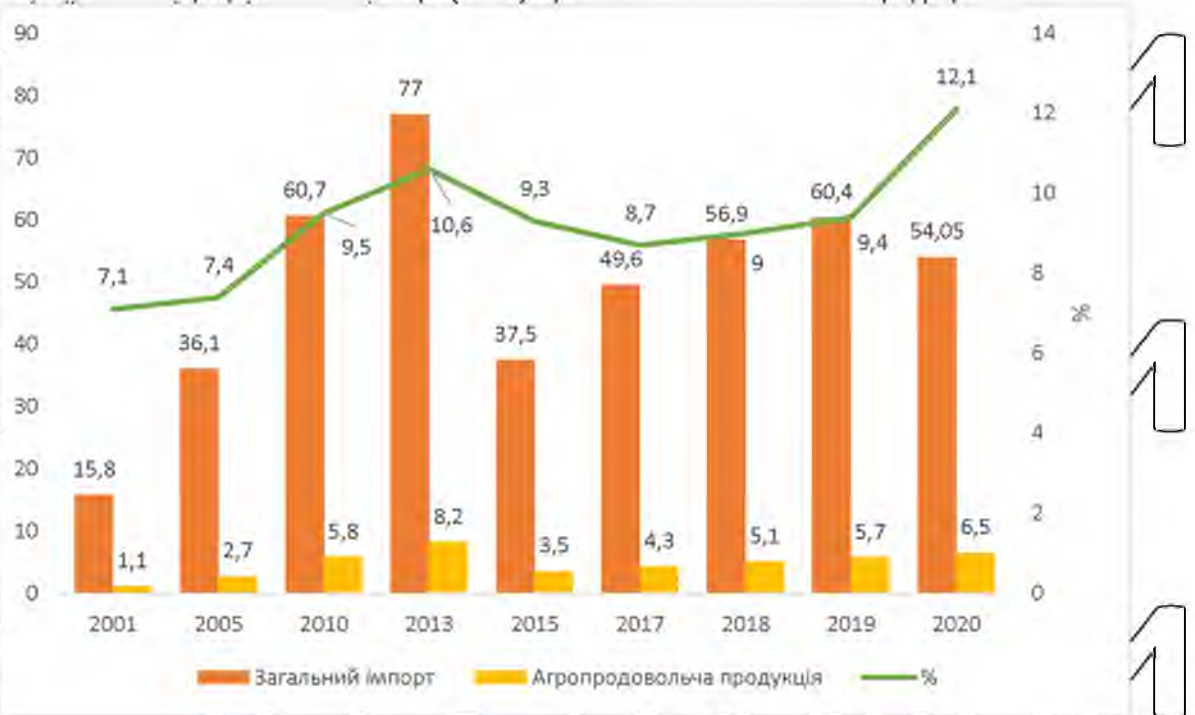

Рис. 2.3 Частка імпорту аграрної продукції відносно загального імпорту українських товарів 2001-2020рр. (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі даних [29]

Можна побачити, що з 2017 року частка імпорту агропродовольчої продукції стабільно зростає. Відповідно, показники аграрної продукції відносно загального імпорту в Україну в процентному співвідношенню збільшуються. Ця тенденція не є позитивною тому, що Україна сама забезпечена товарами агропродовольчої продукції і такий ріст імпорту товарів збільшує обсяг іноземних товарів виробників на внутрішньому ринку, що спричиняє високу конкуренцію для вітчизняних виробництв [31]. Це в більшості пов'язано з укладанням угоди з Європейським Союзом про Зону вільної торгівлі. Україна має захищати власного виробника за допомогою правильного застосування методів митно-тарифного регулювання.

Загальне сальдо зовнішньої торгівлі товарами в Україні у 2020 році мало від'ємний показник (- 4,8 млрд. дол. США). Агропродовольча продукція навпаки, має позитивний показник – 15,7 млрд. дол. США, зберігає свою стабільність протягом останніх років. Дані представлені на рис. 2.4.

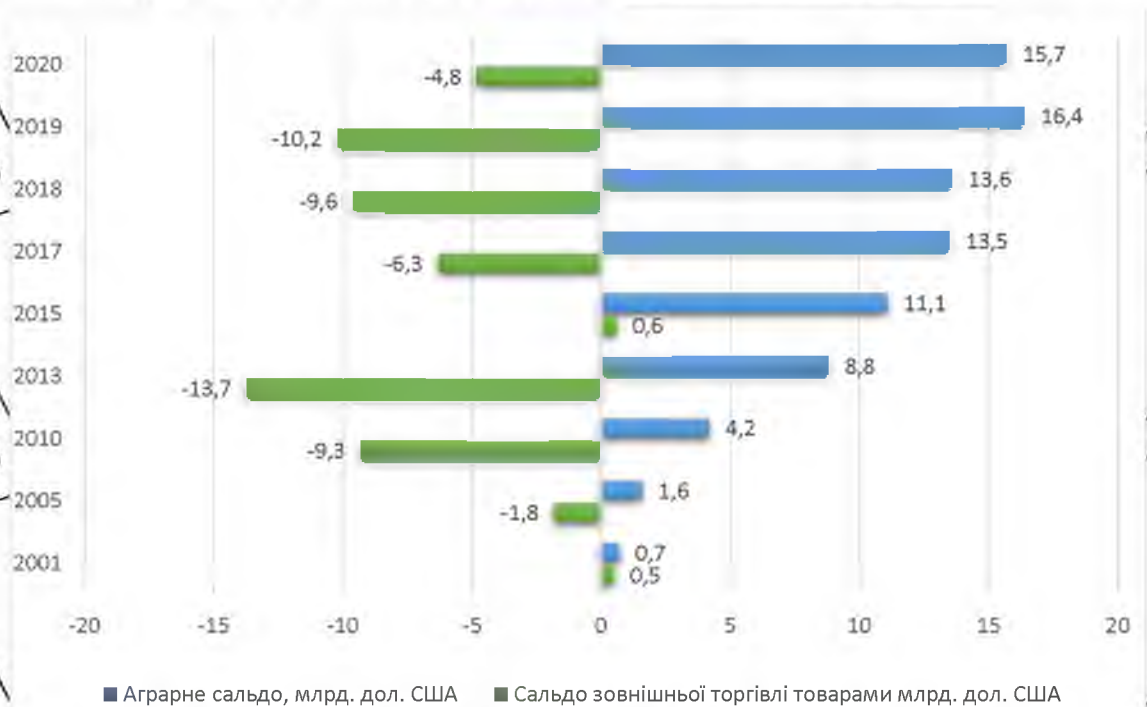

Рис. 2.4 Сальдо аграрної продукції відносно загального сальдо зовнішньої торгівлі товарами України (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Найбільшу частку в товарній структурі експорту займають продукти рослинного походження, їх частка складає 53% від загального експорту агропродовольчою продукцією (11,7 млрд. дол. США). Серед цієї продукції переважають зернові культури, а саме: ячмінь, пшениця, кукурудза; насіння олійних культур, передусім насіння ріпаку та соєвих бобових [34]. (Рис. 2.5)

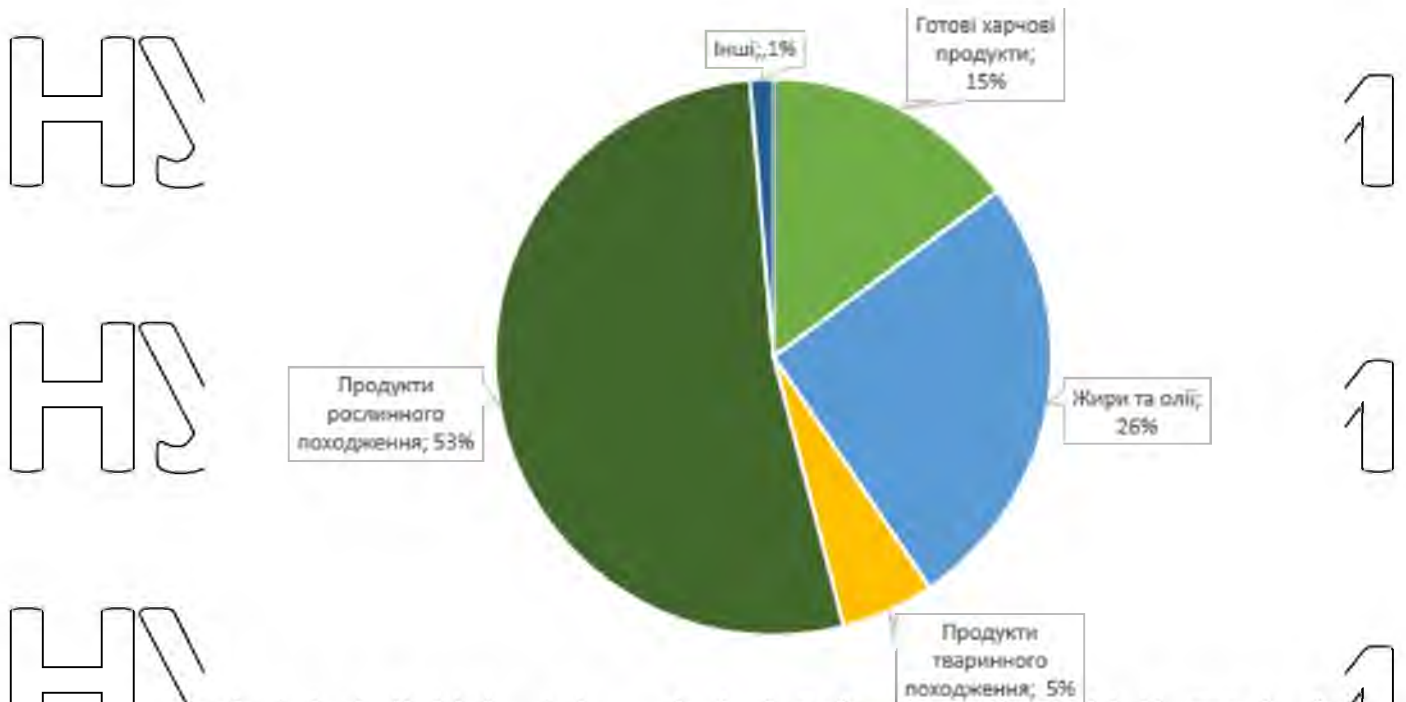

Рис. 2.5 Товарна структура експорту аграрної продукції України, млрд дол. США 2020р.

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Серед товарів, які Україна експортує, друге місце посідають жири та олії рослинні, показник яких за 2020р. складає 5,7 млрд дол. США, на готові харчові продукти, серед яких: борошно, цукор, тютюнові вироби – 3,3 млрд дол. США.

Продукти тваринного походження серед яких найхарактернішими представниками є м'ясо та субпродукти птиці, в частці експорту складають 1,2 млрд дол. США.

Український імпорт сільськогосподарської продукції та продовольства у 2020 році зріс на 13% і досяг рівня 6,5 млрд дол. США. (рис. 2.6)

НУБІП України

НУБІП України

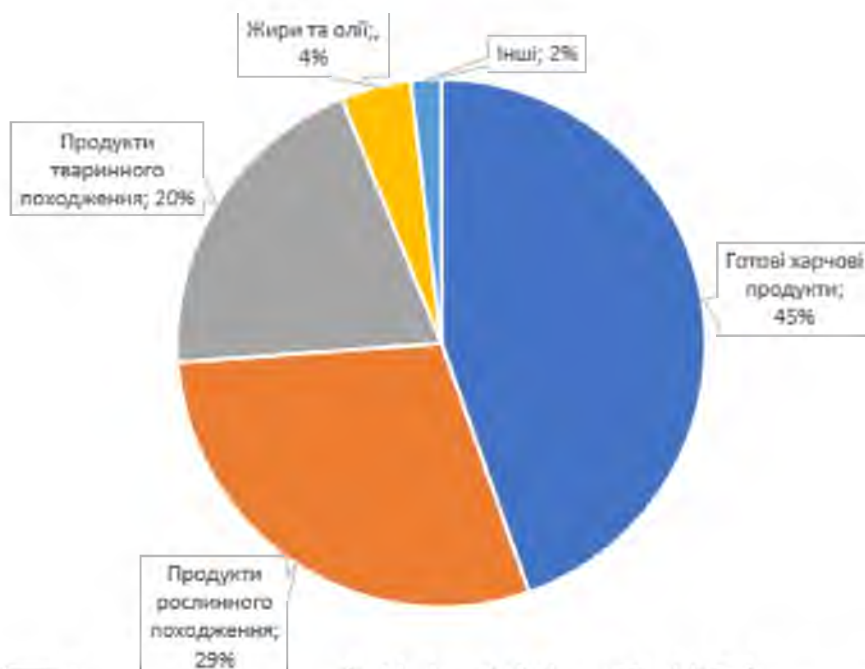

Рис. 2.6. Товарна структура імпорту аграрної продукції України, млрд. дол. США 2020р.

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Ключову частку імпорту аграрного сектору займає група «Готові харчові продукти» (2,9 млрд. дол. США), в якій переважну частку займають алкогольні та безалкогольні напої та тютюнова сировина. Продукти рослинного походження складають 29% (1,9 млрд. дол. США) в структурі імпорту товарів, найчастіше з яких зустрічаються підгрупи цитрусові, кава, банани та ін. На третьому місці серед агропродовольчих товарів які ввозяться в Україну посідає продукція тваринного походження – 1,3 млрд. дол. США. Серед основних продуктів є риба та морепродукти. Жири та олійні культури в товарній структурі імпорту складають 280 млн дол. США.

У 2019 році частка сільськогосподарської продукції та продовольства (групи 1-24 УКТ ЗЕД) у загальних обсягах українського експорту становила 44,3%, або 22,2 млрд. дол. США.

Порівняно з 2018 роком обсяги аграрного експорту в 2019 році зросли на 19%, тоді як загальний експорт товарів з України за цей період збільшився на 6%.

Обсяги імпорту аграрної продукції до України у 2019 році були майже вчетверо меншими порівняно з обсягами її експорту та склали 5,7 млрд. дол. США. Частка імпорту сільгосппродукції та продовольства у 2019 році становила 9,4% від загальних обсягів імпорту та зросла порівняно з 2018 роком на 13%.

За останні десятиріччя географія поставок сільськогосподарської продукції помітно розширилася і сьогодні українське продовольство представляється на всіх континентах світу. Географічна структура поставок найрозповсюдженіших видів українського агропродовольства представлена на рис.2.7.

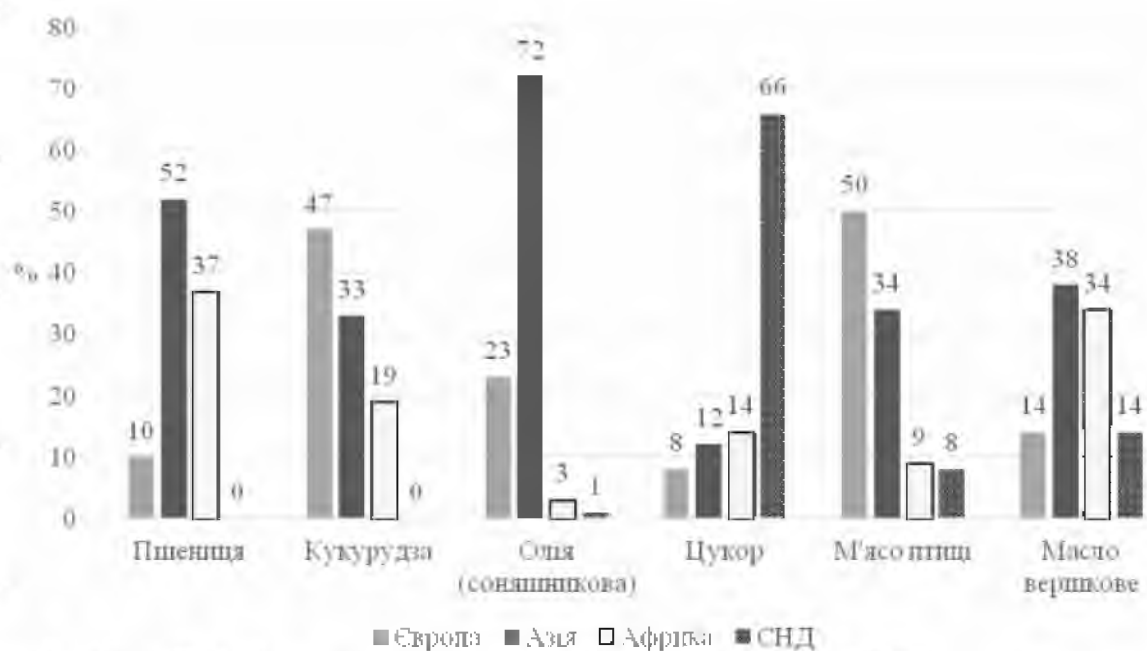

Рис. 2.7 Географічна структура експорту сільськогосподарської продукції 2020рр. (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі даних [34].

Аналізуючи дані рис. 2.7., ми бачимо, що значну частину агропродовольчої продукції, а саме пшениці, олії соняшникової та кукурудзи, експортують в країни Європи та Азії. Найвищий показник експорту цукру становить 66 млрд дол. США, що експортується в країни СНД.

2.2. Митно-тарифне регулювання експорту і імпорту агропродовольчої продукції

У 2020 році 45,1% експорту становила продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості. Це вказує про закріплення за нашою країною спеціалізації в сільському господарстві в міжнародному розподілі праці [27].

Сьогодні Україна активно експортує сировинні товари (зерно, металопродукцію), які найбільше піддаються впливу цінової кон'юнктури на світовому ринку. Відсутність чіткої політики, яка спрямована і на підтримку виробництва таких товарів, робить українську економіку особливо вразливою та залежною від світових тенденцій.

Серед основних проблем експортерів самими першочерговими виділяються складності процедур митного оформлення, високі ставки мита в країнах-імпортерах. Більша кількість вітчизняних товаровиробників продукції з високою часткою доданої вартості не може самостійно організувати реалізацію своєї продукції на світовому ринку.

Україна має чіткі ставки мита для кожної продукції, яка міститься в українському класифікаторі товарів зовнішньоекономічної діяльності. На табл. 2.1 представлені ставки мита для товарів груп 1-24 згідно українського класифікатора товарів. Аналізуючи загальні ставки мита для агропродовольчої продукції, можемо зробити висновок, що високими ставками обкладаються товари груп 2, 7, 15, 16, 17. Менші ставки мита діють на товари за кодом: 1, 4, 9, 14, 22.

Таблиця 2.1

Ставки ввізного та вивізного мита для товарів групи I-XXIV УКТ ЗЕД

Код товару УКТ ЗЕД	Назва групи	Пріференційна ставка, %	Пільгова ставка, %	Повна ставка, %
I	Живі тварини, продукти тваринного походження		2-10	2-10
II	М'ясо та тваринні субпродукти		10-20	10-20
III	Риба і ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні		2-10	2-10
IV	Молоко та молочні продукти; яйця птиці; натуральний мед		10-13	10-13
V	Інші продукти тваринного походження		5/20	5/20
VI	Живі дерева та інші рослини; цибулини ін.		5-15	5-15
VII	Овочі та деякі коренеплоди бульби		5-20	5-20
VIII	Літні плоди та горіхи		2-20	2-20
IX	Кава, чай, мате, або парагвайський чай і прянощі		5-10	5-10
X	Зернові культури		5-20	5-20
XI	Продукція борошномельно-круп'яної промисловості		5-20	5-20
XII	Насіння і плоди олійних рослин ін.		5-20	5-20
XIII	Шелак природний неочищений		10	10
XIV	Рослинні матеріали для виготовлення плетених виробів		2	2
XV	Жири та олії тваринного або рослинного походження		5-20	5-20
XVI	Готові харчові продукти з м'яса, риби, ракоподібних ін.		5-20	5-20
XVII	Цукор і кондитерські вироби з цукру		5-50	5-50
XVIII	Какао та продукти з нього		5-15	5-15
XIX	Готові продукти із зерна зернових культур ін.		10-20	10-20
XX	Продукти переробки овочів, плодів		2-20	2-20
XXI	Різні харчові продукти		5-15	5-15
XXII	Алкогільні та безалкогольні напої оцет		5-10	3,5 євро за 1 л спирту
XXIII	Залишки і відходи харчової промисловості		5-20	5-20
XXIV	Тютюн і промислові замітники тютюну		1,8 євро за 1 кг	1; 1,8 євро за 1 кг

Джерело: [23].

Аналіз експортно-імпорتنих операцій із сільськогосподарською та продовольчою продукцією на ринку України характеризується значними обсягами аналізованого періоду. Структура експорту української аграрної продукції включає продукцію 2-ої групи (живі дерева та інші рослини; овочі; їстівні плоди та горіхи; кава, чай; зернові культури; продукція борошномельної та круп'яної промисловості; сім'я і плоди олійних природних культур; рослинні матеріали для виготовлення), частина в експорті за період для виготовлення.

Фактично виробництво виступає в ролі сировини, яка в подальшому використовується за кордоном у технологічних процесах у харчових та інших галузях промисловості, тваринництві та слугує основою для створення в них додаткової вартості. Серед головних позицій - зернові культури, сім'я та плоди олійних культур (ячмінь, кукурудза, пшениця, сояшник, ріпак тощо) що забезпечують найбільші агрохолдинги, серед лідерів – ПрАТ «Миронівський хлібопродукт», Кернел, УкрЛендФармінг, Державна продовольчо-зернокорпорація України, Нібулон [43]. Вони, в свою чергу, виступають у ролі сільгоспвиробників, переробників (виготовлення сировини до експортного стану) та реалізаторів водночас, а також взаємодію внесок спеціального сектора в експорті досить важко. Значну та стабільну частку в обсязі експорту продукції сільського господарства й продовольства займає група 3 (Жири та олії тваринного й рослинного походження). Експорт в цьому напрямку України забезпечує статус найбільшого експортера соняшникової олії в світі (31% світового ринку).

Зі сторони створення доданої вартості експортна група 3 виглядає значно привабливіше групи 2. Проте різновид врожайності соняшника та формування світових цін на нього, а також готовність європейських олійно-екстракційних заводів (80% обсягу) його закуповувати за високими цінами суттєво впливають на експорт цієї культури без попередньої переробки, навіть за умов вивізного мита. Таким чином, експортні позиції української агропродовольчої продукції 2-ї та 3-ї груп забезпечуються агрохолдингами, що поєднують в собі крупні аграрні, переробні та харчові підприємства з трейдерськими компаніями.

Експорт в таких групах захищає інтереси крупних агрохолдингів, які займаються вирощуванням культур в основному на землях, які беруть в оренду [3]. В цивілізованому світі до таких культур ставляться помірковано. В Україні це призводить до виникнення низки проблем, що висвітлюються в економічній літературі – розораність земель, виснаження та відновлення земель, соціальні питання села тощо.

Найменша група 1 українського експорту агропродовольчої продукції – І. З точки зору виявлення певних тенденцій в українському агробізнесі вона виділяється зростанням експортної спрямованості на фоні зменшення загального експортно-імпортного обороту. Ключовими причинами є: зниження купівельної спроможності вітчизняних споживачів, імпортозаміщення вітчизняними товарами, заміниками рослинного походження тощо.

Факторами обмеження експорту в групі виступає її виробнича структура, представлена переважно індивідуальним сектором, який не в змозі задовольнити значні обсяги та високі стандарти на основі контролю, маркування та безпеки харчових продуктів тваринного походження [50]. За винятком продуктів тваринного походження, які швидко не псуються та мають підвищений попит за кордоном, в Україні – це натуральний мед. Частка господарств населення при його виробництві складає 97-98%, а його просування на закордонні ринки забезпечується ліцензованими трейдерами. При цьому на п'ятірку трейдерів припадає понад 60% експорту українського меду – Бартик та Юкрейніан Бі (19%), Агро Іст Трейд (14%), Співдружність (12%), Український мед (10%), Асканія Пак (6%). Розширення ринку експорту такого виду агропродовольчої української продукції надалі буде супроводжуватиметься зростанням обсягів виробництва, проте збільшення кількості суттєво не впливатимуть на структуру експорту української агропродукції. Найбільш технологічною є група 4. За своєю природою вона містить найбільшу частку доданої вартості, оскільки поєднує сільське господарство та харчову промисловість.

2.3. Митне регулювання зовнішньої торгівлі України в умовах вільної торгівлі

торгівлі

Характерною рисою розвитку міжнародних економічних відносин у XXI столітті є зростання ролі та значення міжнародних торговельних угод. Країни розглядають торговельні угоди як невід'ємну частину загальної стратегії розвитку регіонів і окремих держав на основі лібералізації та поглиблення взаємозв'язків. Україна укладає угоди про вільну торгівлю для сприяння двосторонній торгівлі.

На сьогодні Україна уклала 18 угод про зону вільної торгівлі, що охоплюють 47 держав. Угоди про Зону вільної торгівлі з Європейським Союзом та Канадою набули чинності у 2017 році. [9]

Яскравим прикладом участі України в класичній регіональній торговельній угоді є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Угода про асоціацію, зокрема поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі з Європейським Союзом, у повному обсязі почала діяти з 1 вересня 2017 року. Однак, безмитний доступ на ринок Європейського Союзу українські експортери отримали у квітні 2014 року в межах автономних торговельних преференцій [46].

За останні роки Європейський Союз став основним торговельним партнером України на ринку аграрної продукції – 34% аграрного експорту України спрямовується до Європи. В структурі аграрного експорту переважають такі товари, як зернові культури, жири та олійні культури, олії, насіння і плоди олійних рослин, інше насіння, плоди зерна; імпорту товарів включає в себе: алкогольні та безалкогольні напої, різні харчові продукти, тютюн і промислові заміники тютюну (табл.2.2).

Структура імпорту/експорту основних агропродовольчих товарів груп 1-24

УКТ ЗЕД до країн ЄС 2020 р.

Код товару	Імпорт товарів млн дол. США	Код товару	Експорт товарів млн дол. США
22	Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	15	Жири та олії тваринного або рослинного походження
21	Різні харчові продукти	10	Зернові культури
24	Тютюн і промислові заміники тютюну	12	Насіння і плоди олійних рослин, інше насіння, плоди зерна
04	Молоко та молочні продукти; яйця птиці	23	Залишки і відходи харчової промисловості
23	Залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для гварин	08	Їстівні плоди та горіхи; шкірки цитрусових або лимонів
18	Какао та продукти з нього	02	М'ясо та їстівні субпродукти
19	Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока	19	Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока
02	М'ясо та їстівні субпродукти	04	Молоко та молочні продукти; яйця птиці
12	Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна	22	Алкогольні і безалкогольні напої та оцет
03	Риба і ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні	17	Цукор і кондитерські вироби з цукру

Джерело: розроблено автором на основі даних [29].

Зона вільної торгівлі передбачає дуже значну взаємну лібералізацію ввізних мит: ЄС зобов'язався скасувати понад 99% мит, тоді як Україна – понад

98%. Лібералізація асиметрична, оскільки ЄС відкриває свій товарний ринок для українських експортерів відносно більше, ніж Україна свій – для європейських. До того ж, ЄС відкриває свій ринок значно швидше.

Для сільськогосподарської продукції з моменту тимчасового застосування Угоди з боку Європейського Союзу та її ратифікації Україною мита скасовано 35,2% тарифних ліній Україною та 83,1% - Європейським Союзом [13].

Для деяких товарів передбачається не повна, а часткова лібералізація доступу на ринок ЄС. Насамперед, йдеться про тарифні або безмитні квоти. Вони дозволяють ввезти в ЄС визначений обсяг товарів безмитно, а решту – за стандартними митами.

Перелік тарифних квот ЄС нараховує 40 позицій, переважно щодо сільського господарства та харчової промисловості (яловичина, свинина, м'ясо баранини, м'ясо птиці, молоко, вершки, йогурти, зернові, висівки, мед, цукор, крохмаль, інші) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3
Обсяги тарифних квот в рамках Угоди про асоціацію України з ЄС для України щодо деяких товарів у 2017-2021 рр.

Назва	Домовлений обсяг, тонн	Загальний обсяг на 2017 р., тонн	Загальний обсяг на 2018 р., тонн	Загальний обсяг на 2019 р., тонн	Загальний обсяг на 2020 р., тонн	Загальний обсяг на 2021 р., тонн
М'ясо птиці та напівфабрикати	16 000 - 20 000	16 800	17 600	18 400	19 200	20 000
Пшениця м'яка, борошно та гранули	950 000 - 1 000 000	960 000	970 000	980 000	990 000	1 000 000
Ячмінь, ячмінне борошно та гранули	250 000 - 350 000	270 000	290 000	310 000	330 000	350 000
Вершкове масло та молочні пасти	150 000 - 300 000	1800	2100	2400	2700	3000
Мед	5000 - 6000	5200	5400	5600	5800	6000
Цукор	20 070	20 070	20 070	20 070	20 070	20 070

Джерело: розроблено автором на основі даних [46].

При цьому для м'яса свинини, м'яса птиці, грибів, яєць та альбумінів встановлено додаткові тарифні квоти. Крім того, для 18 товарів тарифні квоти передбачають поступове збільшення обсягів впродовж 5 років з дати застосування торговельних положень Угоди.

Слід зазначити, що щодо деяких видів товарів розміри квоти є набагато нижчими за реальні обсяги експорту в ЄС. Так, наприклад, у 2019 р. вже 30 січня була вичерпана квота на безмитні поставки цукру в ЄС в обсязі 20 тисяч тонн. У 2020 р. станом на кінець січня була повністю вичерпана квота на мед.

Угода передбачає використання тарифних квот. Якщо квота – це кількісне обмеження на обсяги торгівлі (торгувати можна лише до досягнення верхньої межі квоти), то тарифна квота – це спосіб часткового відкриття ринку. На певний обсяг товару встановлюють нульове мито, тоді як торгівля поза межами цього обсягу відбувається з використанням стандартних ставок ввізного мита.

Фактичний експорт товарів, тарифні квоти для яких повністю вичерпують, перевищує обсяг тарифних квот. Поставки товарів, які ще не досягли межі тарифної квоти, також поступово зростають. Однак, ці висновки залишатимуться коректними лише за чинних ставок ввізних мит ЄС на обсяги поза межами тарифної квоти. Якщо ЄС введе нові ставки, як це відбулося для кукурудзи у другій половині 2017 року, динаміка використання тарифних квот може змінитися. Тому в майбутньому оптимальним сценарієм для України буде б повна лібералізація торгівлі в межах домовленості.

Український аграрний сектор отримав найбільші переваги від зменшення ввізних мит: 330 млн євро для сільськогосподарської продукції та 53 млн євро для переробленої сільськогосподарської продукції.

Країни Європейського Союзу скасували ввізні мита на 82,2% видів продукції сільськогосподарського походження. В Україні, в свою чергу, було введено пільгові митні режими лише для 49,2% видів продукції за всіма товарними групами, що пояснюється чутливістю внутрішнього ринку. Змінилися і рівні тарифного захисту в Україні на продукції з Європейського Союзу

середньоарифметична ставка мита зменшилася до 2,24% (проти 4,95%) для українських товарів, що експортуються до країн Європейського Союзу, ставка становить 0,5% (проти 7,6%) (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Зміни ставок ввізного мита між Україною та Європейським Союзом

Товарні групи	Середньоарифметичні ставки ввізного мита, %					
	Ставки базові (до підписання угоди)		Ставки з моменту набуття чинності угодою (2016 р.)		Ставки по закінченні 10-річного перехідного періоду (2026 р.)	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
За всією товарною номенклатурою	4,95	7,6	2,24	0,5	0,32	0,05
За групами I-XXIV УКТ ЗЕД	9,24	19,8	6,77	0,6	1,38	0,24

Джерело: розроблено автором на основі даних [17]

Як і ЄС, Україна для частини агропромислової продукції має не повну, а часткову лібералізацію. Для 9% товарів сільського господарства та харчової промисловості Україна зберігає ненульові мита після завершення перехідних періодів. До цієї групи увійшли молочна продукція, яйця та олії. Для цих товарів ввізні мита скоротять на 20-60% від початкового рівня протягом 5-10 років. А далі ставку ввізного мита зафіксують на новому, нижчому, але не нульовому рівні.

Угода також передбачає скасування вивізних мит. Це стосується України, бо ЄС їх не застосовує. Експортні мита в Україні діють на живу худобу, шкури, насіння соняшника, металобрухт.

Україна підписала угоду про вільну торгівлю з Канадою 11 липня 2016 року. На сьогодні двостороння торгівля з Канадою характеризується незначним обсягом, досить широкою номенклатурою товарів українського експорту та негативним сальдо. Саме тому метою Угоди є виправлення ситуації для того, щоб суттєво наростити обсяги торгівлі сільськогосподарськими товарами, в тому числі, продукцією переробної промисловості з високою доданою вартістю.

Угода про вільну торгівлю з Канадою передбачає скасування ввізних мит на імпорту 98% українських товарів. Винятками для сільськогосподарських продуктів (птиця, молочні продукти, яйця, сири) є 108 тарифних ліній, які згодом будуть експортуватися без мит в рамках глобальних тарифних квот Канади. За положеннями угоди скасовуються ввізні мита приблизно на 80% канадського імпорту. На табл. 2.5 представлені основні агропродовольчі товари зовнішньої торгівлі між Україною і Канадою.

Таблиця 2.5

Структура імпорту/експорту основних агропродовольчих товарів груп 1-

24 УКТ ЗЕД до Канади 2020 р. (млн дол. США)

Код товару	Експорт товарів млн дол. США	Код товару	Імпорт товарів млн дол. США
20	Продукти переробки овочів, плодів або інших частин рослин	03	Риба і ракоподібні, молоски та інші водяні безхребетні
25	Жири та олії тваринного або рослинного походження	23	Залишки і відходи харчової промисловості, тогові корми для тварин
22	Насіння і плоди олійних рослин, інше насіння, плоди зерна	20	Продукти переробки овочів, плодів або інших частин рослин
21	Продукція борошномельно- круп'яної промисловості; солод крохмалі	02	М'ясо та істивні субпродукти
20	Зернові культури	05	Інші продукти тваринного походження
22	Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	18	Какао та продукти з нього
19	Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока	12	Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна
08	Істивні плоди та горіхи; шкірки цитрусових або длин	16	Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних

Джерело: розроблено автором на основі даних [30].

Згідно положень преференційного режиму Канада скасувала мита на 98% українських товарів. На інші товари ввізне мито буде скасовано впродовж перехідного періоду (протягом 8 років).

Інформація про розмір ввізного мита знаходиться у Митному тарифі Канади (Canada Customs Tariff) [33] (рис. 2.8).

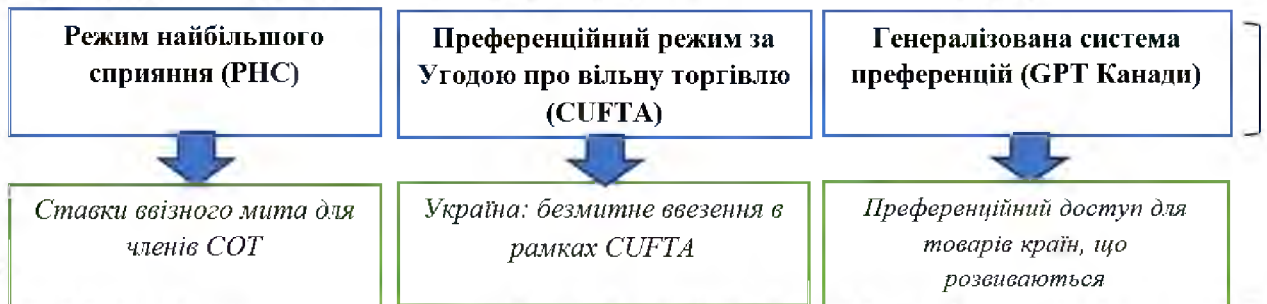

Рис. 2.8 Митні режими Канади

Джерело: [4].

У Канаді за розподіл тарифних квот та надання дозволів на ввезення сільськогосподарських товарів відповідає Міністерство міжнародних справ Канади. На табл. 2.6 наведено перелік основних товарів, які імпортуються в Канаду в межах глобальних тарифних квот.

Таблиця 2.6

Перелік основних товарів агропродовольчої продукції, яка імпортується в Канаду в межах глобальних тарифних квот.

Товар	Розмір тарифної квоти, тонн
Пшениця	226883
Ячмінь	399000
Кури (живі) м'ясо, вироби з них	398430
Яловичина та телятина	70409
Молоко питне	64500
Сири	20411
Яйця інкубаторські для бойлерів	Еквівалент 7949000 десятків яєць

Джерело: [4].

Пріоритетними напрямкам розвитку національного експорту до Канади пропонується обрати позиції першої половини рейтингу для галузей харчової промисловості:

1. 0811 Плоди та горіхи;
2. 2002 Томати, приготовлені або консервовані, без оцту;
3. 1704 Кондитерські вироби з цукру;
4. 2001 Овочі, приготовлені або консервовані з оцтом;
5. 1902 Вироби з тіста без дріжджів.

Угода вільної торгівлі надає доступ українським товаровиробникам до ринку Канади, що дозволяє отримати конкурентні переваги над постачальниками з тих країн, які не мають угод про вільну торгівлю з Канадою. В довгостроковій перспективі Угода про вільну торгівлю з Канадою сприятиме збільшенню постачання українських товарів на ринок Канади і розвитку кооперації з інноваційними галузями України.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

3.1 Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та можливість його впровадження в Україні

Митне регулювання в більшості країнах побудовано на рекомендаціях міжнародних організацій. Основні напрямки митно-тарифного регулювання спрямовані на підтримку національного виробника, захисту його продукції на світовому ринку, стимулювання експорту товарів для підвищення конкурентоспроможності країни тощо.

У країнах з ринковою економікою оподатковується лише імпорт, що заохочує приплив капіталу до країни, а експортне мито не застосовується (в США взагалі заборонено законодавчо). Більшість високорозвинених країн та країн з перехідною економікою застосовували на різних етапах свого розвитку подібну політику відносно зовнішньої торгівлі, що полягала у стимулюванні експорту готової продукції, обмеженні вивозу сировини і заохочення імпорту комплектуючих матеріалів для розвитку власної промисловості [18].

Успішне впровадження методів митно-тарифного регулювання спостерігається в торгівельній політиці США, яка має назву «Тарифна політика Дональда Трампа» – це перелік економічних заходів, які спрямовані на захист американських виробників від конкуренції з товарами, які імпортують в США.

Ця серія заходів призвела до економічного протистояння США зі своїми головними партнерами – Європейським Союзом та Китаєм [2].

Як засіб стимулювання експорту, митно-тарифне регулювання успішно використовується у багатьох країнах світу, наприклад, в Індонезії, якщо експортер представляє план експорту, де вказані імпортні матеріали, а також додає банківську гарантію, то імпортер даних матеріалів звільняється від сплати мита шляхом отримання ліцензії на імпорт ресурсів, а суму мита сплатить експортер у тому випадку, якщо не вивезе 85% продукції у вказаний час.

Велике значення у митному регулюванні США займає Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Ця угода скасовує мито на доволі значну частину товарних груп, які ввозяться в Канаду, Мексику та США. Для країн-членів даної угоди НАФТА цілком скасовує мито негайно або ж поступово (від 5 до 10 років для деяких видів товарів). У США використовується митний тариф на основі Гармонізованої системи найменування товарів., виробленої за участі Ради митного співробітництва. Вона складається з таких частин:

1. Структурована товарна номенклатура;

2. Загальні правила трактування

3. Правові коментарі

Митно-податкова система Канади функціонує на федеральному, провінційному і місцевому рівнях. Канада має 22 тарифні квоти, що не діють щодо країн, з якими у Канадикладені двосторонні угоди та діє преференційний режим. Більшу частину складають сільськогосподарські товари: молоко і молочні продукти, яйця і м'ясо птиці, пшениця, яловичина, ячмінь тонко.

Рівень митного обкладання імпоротної готової продукції в Японії більший за рівень ставок мита на сировину в 10,8 раз, в ЄС – в 7,7 рази, США – в 7,1 раз.

В країнах з перехідною економікою тарифна ескалація дещо менша: зі збільшенням ступеня обробки товару рівень тарифного захисту зростає в Польщі в 2,8 раз, Чехії – в 4,5 раз. Приблизно на тому ж рівні знаходиться й тарифна ескалація в Україні: у нас готова імпортована продукція обкладається митом,

більшим у 3,2 рази, ніж для сировини. У країнах з менш розвинутою економікою тарифна ескалація тим менша, чим нижчий рівень розвитку країни: у Туреччині тарифи на потову продукцію більші, ніж на сировину, у 3,5 рази, Тунісі –

приблизно в 1,5 рази (табл.3.1)

НУБІП України

Таблиця 3.1

Рівень митного обкладання імпортованої готової продукції в країнах світу

Країна	Рівень тарифної ескалації, рази
Японія	10,8
Європейський Союз	7,7
США	7,1
Польща	2,8
Туреччина	3,5
Чехія	4,5
Україна	3,2
Туніс	1,5

Джерело: розроблено автором на основі даних [18].

Тобто тарифна ескалація є дієвим методом захисту національного товаровиробника, проте застосування її у розвинених країнах спричиняє консервування технологічної відсталості країн, що знаходяться на шляху до ринкової економіки, адже унеможливує доступ їх готової продукції на ринки таких країн.

Країни Європейського Союзу застосовують спільний митний тариф. Основою функціонування Європейського Союзу є Митний Союз, в якому зазначено про вільний рух товарів (послуг) між державами-членами Європейського Союзу та існування єдиного митного тарифу по відношенню до третіх країн. Митний союз передбачає такі заходи:

- Ліквідація кількісних обмежень та аналогічних заходів у внутрішній торгівлі між країнами-членами;
- Прийняття загальних умов у сфері непрямого оподаткування;
- Введення єдиних зовнішніх тарифів;
- Ліквідація мит на аналогічні збори між країнами-членами.

Митна політика Польщі характеризується постійною взаємодією з Європейським Союзом. З моменту вступу Польщі до Європейського Союзу вона позбулася право самостійно визначати митну політику та встановлювати митні

тарифи, а чимала частка зібраних митних платежів нараховується до бюджету Європейського Союзу. Крім того, Польща отримала ряд преференцій, наданих Європейським Союзом, серед яких є такі:

- Право пільгового оподаткування сектору житлового будівництва;
- Встановлення грошової компенсації сільськогосподарським виробникам у відсотковому вираженні до середнього рівня дотацій, які надавалися представникам аграрної сфери Об'єднаної Європи.

Митна політика країни може носити одночасно обмежувальний і стимулюючий характер. Обмежувальний характер можуть носити інструменти з визначеним терміном дії, перелік товарів, які можна ввозити на територію України в певній кількості без нарахування мита. Стимулювання може проявлятися в пільгових умовах оподаткування (звільнення від оподаткування, знижені ставки мита). Важливим є тенденція впровадження міжнародних норм і стандартів, що дозволить спростити проходження митних процедур, вирішити питання щодо сільського транзиту, відповідати вимогам міжнародних конвенцій, поглибити зовнішньоторговельні відносини з країнами світу.

В своїй митній політиці Україна має досвід застосування методів протекціонізму. Використовуючи право тарифного захисту, наша країна ввела додатковий імпорتنний збір, який становив 10% для сільськогосподарської продукції та 5% для промислової. Дані заходи передбачені поліпшенням рівноваги платіжного балансу.

3.2 Проблеми митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України та шляхи їх вирішення

Державна митна служба України займає особливу роль в забезпеченні бюджетних надходжень, де ключовим джерелом виступають митні платежі (мити, ПДВ, акцизний податок) [45], які стягуються під час переміщення товарів та інших предметів через митну територію країни, інші митні платежі, які справляються за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів [40].

За даними статистики, представленої Державною митною службою України, протягом 2015-2019 рр. митниці України виконували фіскальну функцію в повному обсязі. (Рис 3.1).

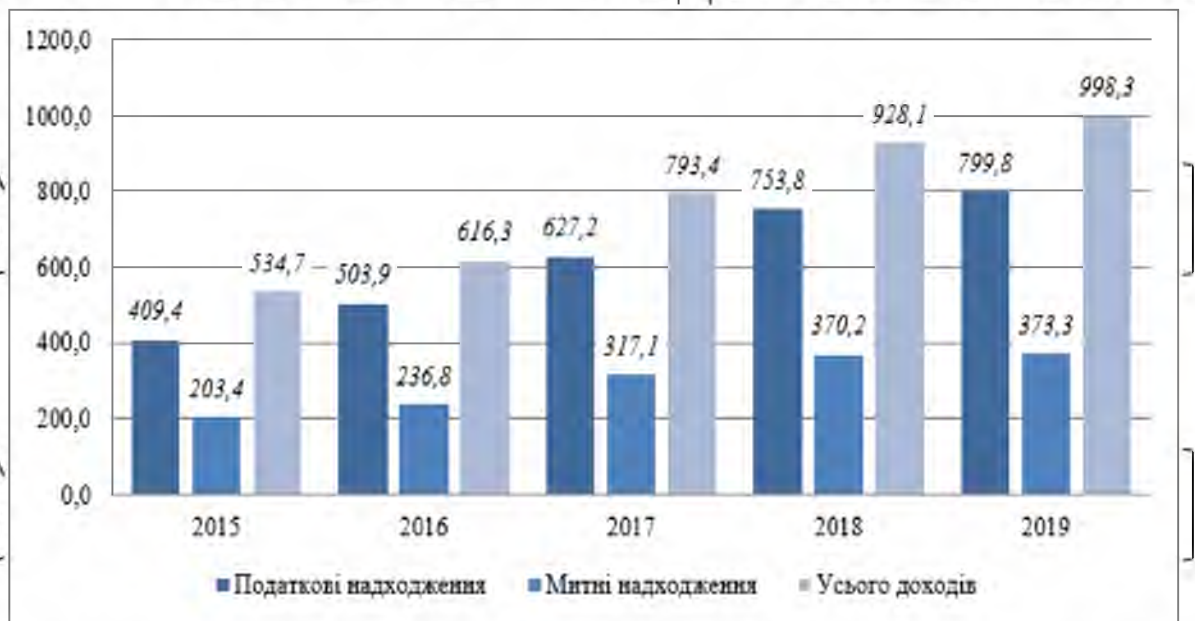

Рис. 3.1 Аналіз митних і податкових надходжень до Державного бюджету України 2015-2019 рр. млрд. грн

Джерело: розроблено автором на основі даних [23]

Проаналізувавши статистику, бачимо, що митні надходження складають левову частку податкових надходжень, зокрема їх динаміка за звітний період збільшилась на 83,5%. В структурі митних платежів найбільшу кількість займає ПДВ із ввезених на митну територію товарів, який в середньому становить 72% (рис. 3.2).

НА
НА

Рис. 3.2 Динаміка структури митних платежів 2015-2019 рр., %
Джерело: розроблено автором на основі даних [26]

На другому місці знаходиться акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, частка якого приблизно 13%. На третій сходинці за надходженнями знаходиться ввізне мито, яке складає 8%. Причинами невисоких показників ввізного і вивізного мита є зміна імпоротної структури та падіння цін на міжнародних ринках, що призвело до зменшення рівня обсягу оподаткування імпортних операцій на 20%.

Негативний вплив на динаміку митних надходжень до державної скарбниці спричинила політична ситуація, яка нині відбувається в Україні, а саме військові дії на Донбасі і анексія АР Крим. Також наслідки економічної кризи, які зумовлені пандемією COVID-19.

Сплата податків є невід'ємною частиною процедури митного оформлення товарів під час імпорту. Оптимізація адміністрування податків робить процес надходження коштів до Державного бюджету занадто швидким.

Для поліпшення процесу митного оформлення необхідно впровадити такі заходи:

- Введення можливості митного оформлення товарів за місцем знаходження компанії;

- Розширення функціоналу єдиного казначейського розрахунку для взаємодії бізнесу з Державною фіскальною службою.

В Україні є ряд проблем, які впливають на стан тарифного регулювання в Україні, а саме:

- Наявність значної кількості пільг зі сплати ввізного мита для окремих галузей та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

- Відставання митного контролю від сучасних потреб пропускної здатності та світових стандартів контролю товарів;

- Корупційні дії в митних органах, що призводять до зменшення надходжень до державної скарбниці;

- Встановлення специфічних та комбінованих ставок ввізного мита без урахування специфіки товару

Рис.3.3 Найбільш проблемні фактори, що впливають на здійснення експорту в Україні.

Джерело: розроблено автором на основі даних [53].

Проаналізувавши рис.3.3 бачимо, що головними проблемами у митній політиці України є визначення потенційних ринків покупців (16,7%), труднощі вимог щодо задоволення якості/кількості (11,3%), доступ до ресурсів для фінансування (11,3%).

НУБІП України

Для посилення співпраці в зовнішній торгівлі з державами світу необхідно провести реформування митного законодавства, а саме:

- Створити єдину систему контролю за експортно-імпортними та транзитними операціями;

- Впровадити автоматизований аналіз митного догляду;

- Розробити чіткий стандарт перевірки товару;

- Автоматизувати проведення митних процедур.

В Україні також розроблено законопроект, щодо зменшення імпортної та експортної ставки мита на живих тварин (велика рогата худоба, вівчарство і

козівництво). За інформацією Мінагрополітики на 1 вересня 2021 року

чисельність поголів'я великої рогатої худоби становила 3 182,3 тис. голів. В

порівнянні з аналогічним періодом 2020 року, поголів'я зменшилось на 6,4%.

Поголів'я великої рогатої худоби налічує:

- Коров – 1 655,2 тис. голів (- 5,9%). З них у сільськогосподарських підприємствах – 425,2 тис. голів (на 0,1% більше), у господарствах населення – 1 230,0 тис. голів (на 7,9% менше).

- Свиней – 6 097,2 тис. голів (- 0,1%). З них у сільськогосподарських підприємствах – 3 712,5 тис. голів (на 4,6% більше), у господарствах населення – 2 384,7 тис. голів (на 8,6% менше).

- Вівець та кіз – 1 338,5 тис. голів (- 5,6%). З них у сільськогосподарських підприємствах – 163,3 тис. голів (на 4,5% більше), у господарствах населення – 1 175,2 тис. голів (на 6,8% менше).

- Птиці – 240,7 млн голів (- 1,5%). З них у сільськогосподарських підприємствах – 117,9 млн голів (на 0,8% менше), у господарствах населення – 122,9 млн голів (на 2,1% менше).

- Кількість бджолосімей на початок року становила 2,59 млн (-1,5 %). У сільськогосподарських підприємствах – 39,3 тисяч (на 3,4 % менше), у господарствах населення – 2,55 млн (на 1,4% менше).

Сутність законопроекту про нульову ставку мита на ввезення живих тварин полягає у тому, щоб зберегти та наростити поголів'я великої рогатої

худоби. Так, як імпорт продукції тваринництва збільшить додаткове надходження молодняку, створить додаткові робочі місця і дасть прибуток до держбюджету з 1 до 19. Тобто 1 грн недотриманого мита компенсує 19 грн з інших податків.

Для експорту тварин ставку мита Мінфін пропонує зменшити (для тварин вагою до 300 кг залишити ставку 10%, а для решти -зробити нульовою). Це дасть змогу виробникам займатись розвитком галузі агропродовольства, адже сьогодні загальні обмеження завдають перепони для галузі, зокрема тваринництва.

З точки зору деяких учасників комітету нульове мито на експорт та імпорт продукції тваринництва являється інструментом для збільшення доходів фермерів. Це пояснюється тим, що фермери, які займаються тваринництвом за одним напрямком (виращування худоби на забій), наразі можуть лише здати вирощених тварин на м'ясокомбінат, якщо ж ставка мита буде 0%, тоді в них буде можливість продавати тварин живою вагою на більш рентабельні ринки і отримувати вищу ціну.

З огляду на особливості діяльності митної політики в Україні пріоритетними напрямками її реформування в найближчі роки мають стати:

- Сприяння захисту національних виробників
- Полегшення проходження митних процедур (Впровадження методу «Єдиного вікна», проведення пост-аудиту перед для бізнесу тощо);
- Впровадження міжнародних стандартів;
- Перехід до електронної митної системи;
- Запровадження системи пільг для імпортерів, які імпортують сировину на територію України, яку вітчизняні виробники використовують для виготовлення власної продукції;
- Автоматизація митної справи, яка повинна передбачати повний аудит процесів, обладнання та програмного забезпечення.

Митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі проводиться в Україні лише в межах чинного законодавства, взятих Україною зобов'язань при вступі в Світову організацію торгівлі. Тому, ефективність митно-тарифного регулювання

може забезпечити тільки держава, а саме ефективним управлінням та адмініструванням даного інструменту, а також ретельним вивченням та дослідженням внутрішнього та зовнішнього ринку товарів, стану галузей виробництва.

3.3 Вдосконалення митно-тарифне регулювання України в умовах євроінтеграції

Остаточна переорієнтація зовнішньополітичного курсу України до євроінтеграційних пріоритетів, що відбулася після 2014 р., вплинула майже на всі сфери економіки, в тому числі і на митно-податкову сферу. Імплементация Зони вільної торгівлі України з ЄС, з одного боку, стимулювала розвиток та спростила умови проведення експортно-імпортних операцій між Україною та ЄС, однак з іншого боку це супроводжувалося певними складнощами. По-перше, необхідним було узгодження та уніфікація митних процедур, для чого Україною було імплементовано ряд європейських конвенцій, директив, регламентів, без чого існування митної торгівлі було б неможливим.

Взаємна лібералізація зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС визначається положеннями Частини IV Угоди про асоціацію «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею», які передбачають зменшення або обнуління впродовж перехідного періоду ставок ввізного мита на товари, країнами походження яких є сторони досягнутих домовленостей.[46]

Лібералізація охоплює понад 97% тарифних ліній, за якими здійснюється близько 95% двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС. Крім того угода про ЗВТ передбачає асиметричну тарифну лібералізацію зі сторони ЄС на користь України.

Відповідно до положень Угоди, тарифна лібералізація зведе до мінімуму можливість захисту національних економічних інтересів шляхом реалізації вітчизняної митно-тарифної політики відповідно до інструменту зв'язаних

тарифів СОТ за умов виникнення несприятливих обставин на внутрішньому ринку.

Угодою про асоціацію з ЄС передбачено, що через п'ять років, тобто у 2021-му, сторони можуть ініціювати перегляд її окремих положень. Український уряд вже заявив про такі наміри, а ЄС - підтвердив свою готовність до проведення перемовин наступного року. Ці зміни потрібні, щоби поглибити інтеграцію між Україною та ЄС. Адже наразі спостерігається погіршення динаміки взаємної торгівлі.

Зростання експорту товарів до ЄС сповільнилося з 15% у 2018 році до 3% у 2019 році. Це можна було б пояснити загальним уповільненням українського експорту з 9,4% до 5,8%, зокрема, через торговельні війни, різке падіння світових цін на металопродукцію тощо. Однак експорт до ЄС скоротився більше. А протягом перших двох місяців 2020 року він взагалі впав на 7,6% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Після проведення перемовин про зону вільної торгівлі пройшло вже десять років, зафіксовані у документах обсяги квот базуються на застарілих статистичних даних щодо експорту та виробництва в Україні.

Обсяги багатьох тарифних квот є надто низькими з точки зору сучасного експортного та виробничого потенціалу українського агросектора. Наприклад, загальний експорт зернових збільшився в середньому з 19 млн тонн протягом 2008-2010 років до 42,3 млн тонн у 2016-2018 роках.

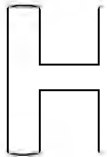
Експорт меду з України за цей час збільшився в середньому з 5,9 до 58 тис. тонн. Як наслідок, деякі квоти повністю вичерпуються у перші дні чи місяці року, а висока конкуренція виробників щодо отримання доступу до обсягів квот є бар'єром для експорту малих та середніх підприємств.

Факт існування тарифних квот свідчить про лише часткову лібералізацію торгівлі з ЄС. За таких умов нульова ставка ввізного мита застосовується лише для експорту в рамках квоти.

За рівнем використання можна виділити три групи тарифних квот:

- Квоти, які повністю вичерпуються (їх можна розділити на квоти з подальшим експортом понад квоту та без експорту понад квоту).
- Квоти, які використовуються частково.
- Квоти, які не використовуються

Дані свідчать про загальну тенденцію до збільшення рівня заповнення тарифних квот ЄС Україною. Загалом, якщо у 2016 році українські експортери використовували 26 квот (65%), то у 2019 році - вже 32 квоти (80%).

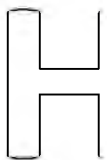
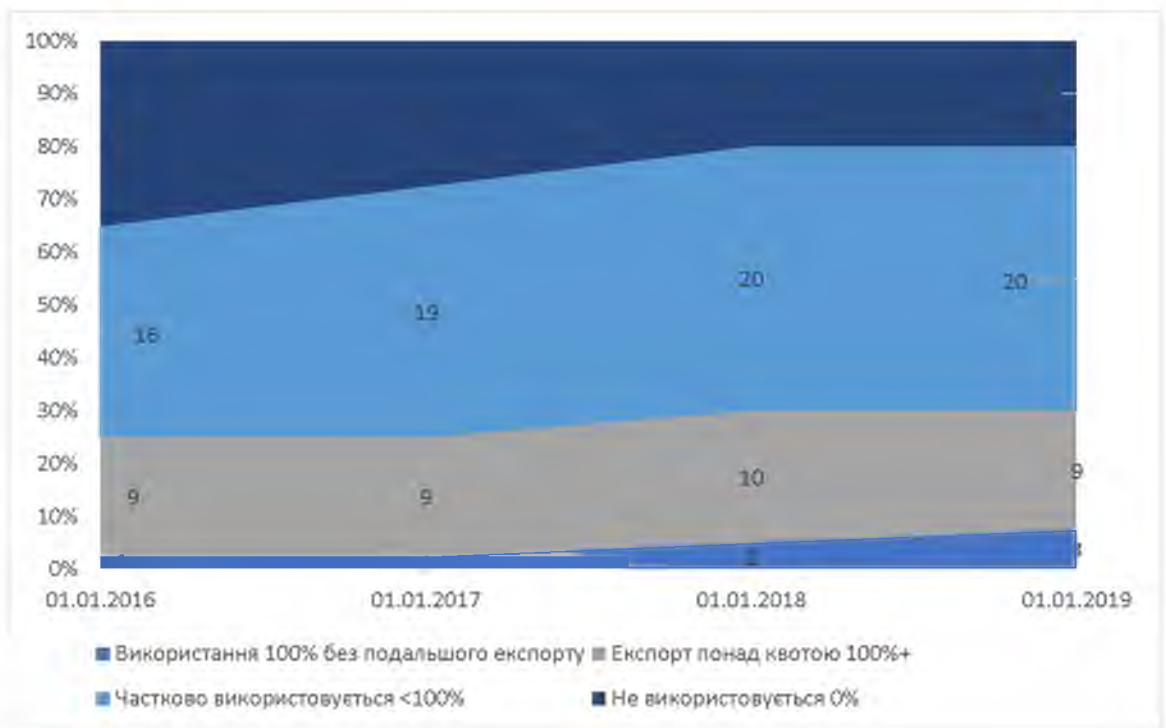
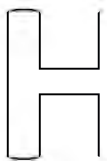
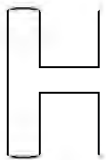
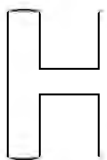

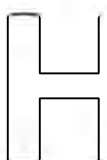
Рис.3.4. Кількість тарифних квот у торгівлі з ЄС, що використовувалися Україною протягом 2016-2019 років.

Джерело: розроблено автором на основі даних [13].

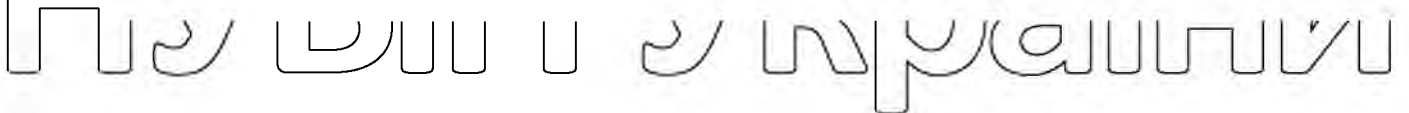

Як бачимо з рис. 3.4. зростає кількість квот, які використовуються на 100%. У 2019 році повністю заповнювалися 12 тарифних квот: мед; оброблені томати; вершкове масло та молочні пасти; ячмінна крупа, інші.

Кількість квот, які Україна використовує частково, збільшилася до 20.

Зокрема, у 2018-2019 роках почалося заповнення таких нових квот: продукція з обробленого молока; продукти переробки солоду та крохмалю; цукрові сиропи.

Високий рівень заповнення квоти (понад 80% обсягу) зараз демонструють солод та пшенична клейковина; оброблена продукція із зернових; яйця (основна); ячмінь, ячмінне борошно та гранули.

Також спостерігається позитивна тенденція до більшого використання квот, що включають продукцію з вищим ступенем переробки. Наприклад, використання квоти на оброблену продукцію із зернових збільшилося з 2,7% до 99,5%. Це відображає, зокрема, зростання спроможності українських виробників виробляти продукцію, яка відповідає європейським вимогам безпечності та якості.

Кількість квот, які не використовуються, знизилася з 14 до 8. Зовсім не використовувалися такі квоти: оброблена продукція з масла, сорбітол, гриби (додаткова).

Фактори, які можуть впливати на низький рівень використання тарифних квот – це недостатні виробничі можливості, невідповідна якість, низька конкурентоспроможність на ринку ЄС, складність процедури розподілу квоти, санітарні обмеження.

Крім того, починаючи з жовтня 2017 року, Україна використовувала тимчасові тарифні квоти, які були надані як автономні торговельні преференції ЄС на три роки. Вони додатково збільшують окремі квоти, які мають найбільший попит в ЄС (всього вісім тарифних квот, в т.ч. мед, оброблені томати, пшениця, кукурудза тощо).

Для переважної більшості тарифних квот, які вичерпувалися на 100%, експорт здійснювався і понад квоту (зі сплатою ввізних мит ЄС).

При цьому в багатьох випадках фактичний експорт значно перевищував обсяг тарифних квот. Зокрема, це такі квоти: мед; оброблені томати; ячмінна крупа, оброблене зерно та борошно; вершкове масло та молочні пасти; пшениця, пшеничне борошно та гранули; кукурудза та інші.

Провівши даний аналіз можна дійти до висновку що Україна зацікавлена у збільшенні тарифних квот у торгівлі з ЄС задля збільшення обсягів поставок відповідно до сучасного стану виробничого та експортного потенціалу України.

Хоча більшість тарифних квот не зупиняють експорт, Україна хоче збільшити гарантовані можливості безмитного доступу до ЄС в рамках зони вільної торгівлі на постійній основі.

Для товарів, які є кандидатами на перегляд, важливо провести консультації з представниками агросектора. Також необхідно здійснити детальний аналіз, як і наскільки доцільно збільшувати безмитний доступ на ринок ЄС. Наприклад, за рахунок збільшення обсягу тарифних квот чи встановлення преференційних ставок ввізного мита для України.

Це в першу чергу стосується квот на пшеницю, пшеничне борошно та гранули; кукурудзу, кукурудзяне борошно та гранули; ячмінь, ячмінне борошно та гранули.

Ураховуючи всі переваги від інтеграції України до ЄС необхідно пам'ятати і про можливі загрози для розвитку вітчизняної агропродовольчої системи. Це, насамперед, збільшення на внутрішньому продовольчому ринку України конкуруючого імпорту. На рис. 3.5 представлені заходи щодо забезпечення розвитку агропродовольчого сектору в умовах євроінтеграції

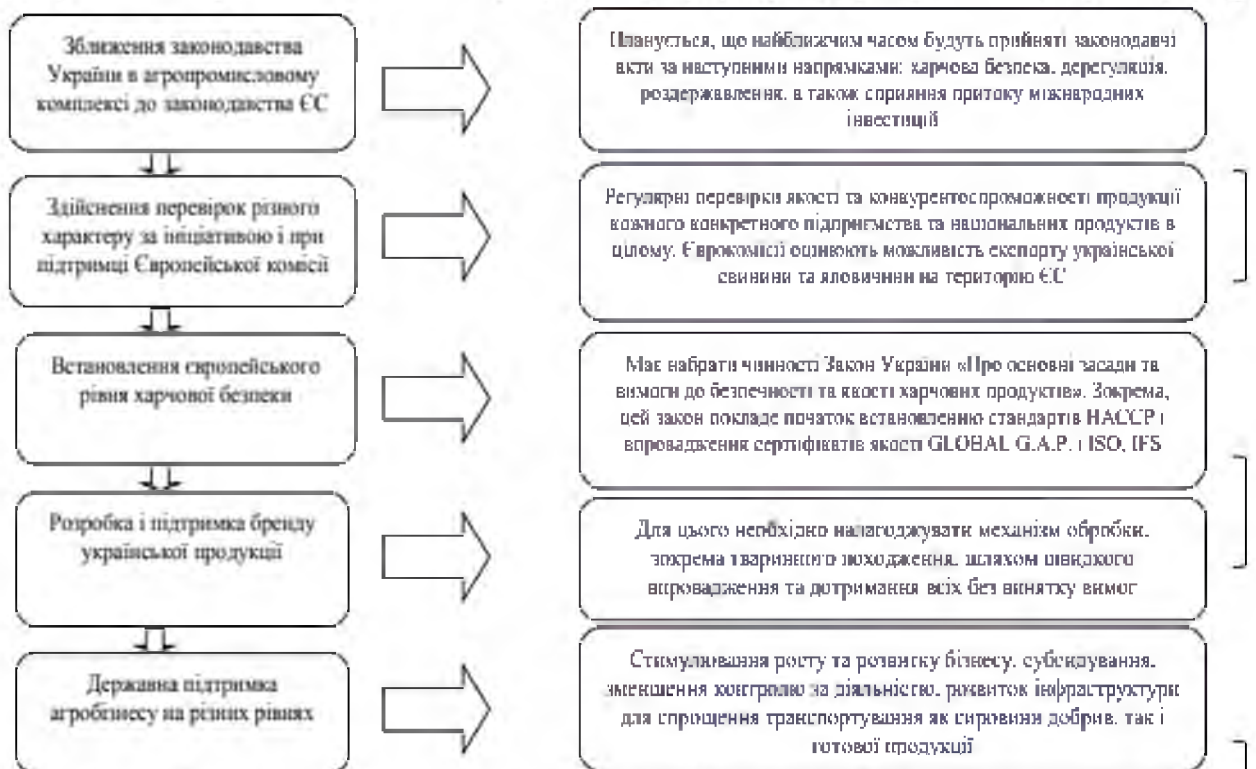

Рис. 3.5 Заходи щодо забезпечення розвитку агропродовольчого сектору в умовах євроінтеграції

Джерело: [44]

Співпраця з ЄС є важливим пріоритетом зовнішньоекономічної політики України. Україна і ЄС проводять регулярні засідання з аграрних питань, які дають можливість обмінюватися корисною інформацією та розглядати досвід ЄС в аграрній сфері, питання щодо адаптації аграрного сектору України до вимог та умов ЄС. Усі сторони зацікавлені у партнерстві, що дасть змогу вести відкриту торгівлю у продовольчій сфері.

Сьогодні Україна взяла курс на наближення митного законодавства до норм ЄС. Найбільш вагомими змінами є впровадження програми авторизованого економічного оператора (АЕО) та режиму спільного транзиту (NCTS) [13].

Перевагами цих програм є значне скорочення витрат, часу та адміністративного навантаження для компаній, які підтвердили свою відповідність стандартам та контролюють внутрішні процедури за встановленим законодавством.

Програма авторизованого економічного оператора є ключовим рушієм митно-економічного партнерства між країнами, що створює безпечне, прозоре та передбачуване середовище для торгівлі. Статус АЕО підтверджує найвищий ступінь довіри митниці до підприємства і, як наслідок, дає можливість застосовувати найбільший перелік спеціальних спрощень та користуватися перевагами під час здійснення митних формальностей щодо товарів, які переміщуються такими підприємствами.

У 2019 році кількість країн, що впровадили АЕО становила 84. Запровадження авторизованого економічного оператора означає для бізнесу спрощення декларування, оперативність митних процедур та зниження ризиків.

Таблиця 3.2

Критерії відповідності АЕО

Показники	АЕО-С	АЕО-Б
1) дотримання вимог митного, податкового та валютного законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;	✓	✓
2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації	✓	✓
3) стійкий фінансовий стан	✓	✓
4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства	✓	
5) дотримання стандартів безпеки та надійності		✓

Джерело: розроблено автором на основі даних [36].

Переваги, що отримують підприємства з статусом АЕО наведені нижче

(табл. 3/3)

Таблиця 3.3

Переваги автоматизованого економічного оператора

Показники	АЕО-С	АЕО-Б
1) загальна фінансова гарантія	✓	
2) самостійне накладення пломб спеціального типу	✓	✓
3) процедура спрощеного декларування	✓	
4) процедура випуску за місцезнаходженням	✓	

Джерело: розроблено автором на основі даних [36].

Подальша автоматизація та спрощення митних формальностей може бути здійснена шляхом:

1. Вдосконалення розрахунків під час сплати митних платежів (наприклад, запровадження автоматичної сплати з поточного рахунку за умови оформлення митної декларації)

2. Введення можливості оформлення товарів за місцем розташування підприємства, незалежно від фактичного місця пред'явлення товарів митниці

3. Запровадження можливості автоматичного завершення митного оформлення та випуску товарів (наприклад, у випадках, коли за результатами автоматизованого аналізу декларації не виявлено суттєвих ризиків)

4. Створення електронного митного середовища шляхом переведення всіх комунікацій між бізнесом та митницею у електронну форму

Тому вітчизняна митна політика, у зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів, вимагає якнайшвидшого формування єдиних принципів застосування митного законодавства, порядку та форм митного адміністрування, запровадження єдиних інструментів провадження митних процедур, посилення співпраці між національними податковими та митними органами різних держав.

Наразі через боротьбу з епідемією в Україні та в більшості держав ЄС введено ряд обмежувальних заходів щодо перетину кордонів та транспортування вантажів, також через карантин по всьому світу знизилася економічна активність більшості суб'єктів господарювання. Це може привести до істотного зниження зовнішньоторговельних потоків між Україною та ЄС. Тому в майбутньому для посилення євроінтеграційних процесів та збільшення торгових відносин Україна має у продовжувати реформи на шляху до повноцінної ринкової економіки та забезпечення стійкого економічного зростання та нові можливості для усіх учасників ринку.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

На основі проведеного дослідження в даній кваліфікаційній магістерській роботі нами розроблено дані висновки:

1. Класичним економічним методом регулювання зовнішньоекономічної діяльності є митно-тарифне регулювання. В Україні воно застосовується з використанням таких інструментів як митний тариф, класифікація товарів відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, визначення країни походження та митної вартості товару, а також застосування системи митних пільг та преференцій.

Узагальнивши підходи до визначення поняття «митно-тарифне регулювання» встановлено, що митно-тарифне регулювання – це сукупність митно-тарифних заходів, які використовуються в якості державного торговельно-економічного інструменту для регулювання зовнішньої торгівлі. Саме цей вид регулювання є економічним, адже в якості головного інструментарію використовуються імпортерний та експортний митний тариф, який, в свою чергу, виконує фіскальну та регулюючу функції.

2. Дієвим інструментом митно-тарифного регулювання, який охоплює всю номенклатуру товарів є митний тариф. Він виконує ряд функцій в економіці, а саме: фіскальну, захисну, контрольну, регуляторну та стимуляційну. Від пріоритетності тої чи іншої функції залежить спрямованість роботи щодо підвищення ефективності митного тарифу у митно-тарифному механізмі регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. В Україні створена необхідна нормативно-правова база для регулювання зовнішньоекономічної діяльності загалом та митно-тарифного регулювання зокрема. На сьогодні правові норми, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність, утворюють певний комплекс, який включає як міжнародно-правові, так і національно-правові норми.

4. Агропродовольчий сектор займає провідне місце в структурі зовнішньої торгівлі України. Експорт сільськогосподарської продукції України має

позитивну динаміку. Частка товарів агропродовольства в загальній структурі експорту та імпорту становить 45,1% та 12,1% відповідно. Основними торговельними партнерами України з експорту агропродовольчої продукції є країни Європи та Азії, а також країни СНД.

5. За останні роки Європейський Союз став основним торговельним партнером України на ринку аграрної продукції – 34% аграрного експорту України спрямовується до Європи. Для сільськогосподарської продукції з моменту тимчасового застосування Угоди з боку Європейського Союзу та її ратифікації Україною мита скасовано 35,2% тарифних ліній Україною та 83,1% – Європейським Союзом. Перелік тарифних квот ЄС нараховує 40 позицій, переважно щодо сільського господарства та харчової промисловості (яловичина, свинина, м'ясо баранини, м'ясо птиці, молоко, вершки, йогурти, зернові, висівки, мед, цукор, крохмаль, інші).

6. Угода вільної торгівлі надає доступ українським товаровиробникам до ринку Канади, що дозволяє отримати конкурентні переваги над постачальниками з тих країн, які не мають угод про вільну торгівлю з Канадою. Угода про вільну торгівлю з Канадою передбачає скасування ввізних мит на імпорт 98% українських товарів. Винятками для сільськогосподарських продуктів (птиця, молочні продукти, яйця, сири) є 108 тарифних ліній, які згодом будуть експортуватися без мит в рамках глобальних тарифних квот Канади.

7. У ході проведення дослідження було доведено, що зараз країни світу рухаються в напрямку спрощення митних процедур і зменшення середнього рівня оподаткування. Ступінь «жорсткості» митного регулювання країни залежить від багатьох факторів: від економічного розвитку країни, національних інтересів та політики яку проводить держава. Розвинені країни проводять політику помірною протекціонізму, яка являє собою симбіоз свободи торгівлі і протекціонізму.

Більшість високорозвинених країн та країн з перехідною економікою застосовували зовнішньоекономічну політику, що полягала у стимулюванні експорту готової продукції, обмеженні вивозу сировини та заохочення імпорту

комплектуючих, матеріалів для розвитку власної промисловості. Крім того деякі країни світу не створюють перешкод і для імпортованих товарів (наприклад Японія). В Україні готова імпортована продукція обкладається митом, більшим у 3,2 рази, ніж для сировини. Тарифна ескалація є дієвим методом захисту національного товаровиробника, що полягає у збільшенні мита на продукцію з більшою доданою вартістю.

8. Для продовження нарощування темпів росту економічної співпраці з партнерами з ЄС та іншими сильними державами світу Україні необхідно якомога скоріше вирішити головні проблеми у митній політиці України:

визначення потенційних ринків покупок, труднощі вимог щодо задоволення якості/кількості, доступ до ресурсів для фінансування. Дії в сфері зовнішньої торгівлі України повинні бути направлені на зміцнення економіки країни, а саме: нарощування в прискорених темпах обсягів експорту українських товарів і послуг, особливо тих, що мають відносно вищу частку доданої вартості в ціні їх продажу; здобуття всебічного державного сприяння оптимізації структури та обсягів імпорту товарів і послуг для покращення збалансованості української зовнішньої торгівлі.

9. В рамках консультацій з ЄС необхідно зробити акцент на збільшенні безмитного доступу для українських товарів з вищим ступенем переробки. В тому числі - вивчити можливості для переформатування окремих тарифних квот з цією метою. Це в першу чергу стосується квот на пшеницю, пшеничне борошно та гранули; кукурудзу, кукурудзяне борошно та гранули; ячмінь, ячмінне борошно та гранули.

Сьогодні Україна взяла курс на наближення митного законодавства до норм ЄС. Найбільш вагомими змінами є впровадження програми авторизованого економічного оператора (АЕО) та режиму спільного транзиту (NCTS).

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берсуцька С.Я., Колесников С.О. Поточний стан та перспективи розвитку агропромислового сектору України в контексті Євроінтеграції. Економічний вісник Донбасу. №3.2019 166 с.

2. Бережнюк І. Г., Несторишен І. В. Митно-тарифне регулювання: міжнародний досвід та вітчизняна практика. Збірник матеріалів. Університет державної фіскальної служби України. 2019. 10 с.

3. Бородіна О.М., Геєць В.М., Гуроров А.О. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація. НАН України. К., 2012. 56 с.

4. Васильєв А.С Додін Є.В. Юридична енциклопедія. Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. 1998. 744 с.

5. Владимиров К.Н., Бардачова В.Ю. Митне регулювання. Навчальний посібник. 2-ге вид. Херсон: Олді-плюс. 2002. 336 с.

6. Гребельник О. П. Митна справа. підручник. Центр учбової літератури. 2014. 472 с.

7. Декларація про державний суверенітет України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 18.05.2021).

8. Дьомін Ю. М. Митний контроль в Україні. Монографія. Київ. 2004. 542 с.

9. Економічний аналіз і актуальні тенденції: прогноз на 2018-2020 роки. Міжнародний центр перспективних досліджень. 2018. 43 с. URL: <http://icps.com.ua/schomisyachnyybyulet-en-ekonomichnyy-analiz-i-aktualni-tendentsiyi-prohnoz-na-2018-2020-roku-hruden-osnovni-ekonomichni-rokaznyky/>

10. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення : 18.05.2021).

11. Закон України «Про Митний тариф України». URL: [gov.ua/laws/show/584-18#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-18#Text) (дата звернення: 18.05.2021).

12. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text> (дата звернення: 18.05.2021).

13. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік. Офіс віцепрем'єр-міністра з питань європейської та атлантичної інтеграції України. 2019. 36 с.

14. Кноррінг В.І. Теорія, практика та мистецтво управління. Підручник. К. Норма.2001. 528 с.

15. Коган М.В, Митна справа : навч. Посібник Київ : Генеза. 2017.134 с.

16. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Митне регулювання зовнішньоторговельних відносин між Україною та Європейським Союзом в умовах зони вільної торгівлі. «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації» - матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (26-27 травня 2021 р.).К.: НУБІП України, 2021 57-60 с.

17. Конигіна О.І., Голомша Н.Є. Проблеми митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. «Сучасний менеджмент: виклики та можливості». Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (27 квітня 2021 р.).К.: НУБІП України, 2021.46-49 с.

18. Колотюк О., Ситник Н. С. Зарубіжний досвід митно-тарифного регулювання та перспективи його застосування в Україні. «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі».зб. матеріалів Львів: ФУФБ.2017. 7 с.

19. Крупка М.І. Митна справа. Підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.2017

20. Кунев Ю. Д. Управління в митній службі. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури.2006.408 с.

21. Липовецька Н. А. Управління інституціональним розвитком Державної митної служби України. автореф. дис. докт. наук з держ. упр. 2007. 52 с.

22. Луценко І.С. Основні етапи реалізації податкової політики України у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Ефективна економіка. 2011.

23. Митна статистика. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал. URL: http://sfs.gov.ua/mytna_statystyka (дата звернення: 25.09.2021).

24. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/rozdil-1/glava-1/> (дата звернення: 18.05.2021).

25. Науменко В.П., Пашко, В.П. Руссков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Знання. 2006. 394 с.

26. Офіційні дані Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (Дата звернення: 15.04.2021).

27. Офіційний сайт АПК Інформ. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/prices> (дата звернення: 05.09.2021).

28. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/> (дата звернення: 23.09.2021).

29. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.09.2021).

30. Офіційний Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/> (Дата звернення: 05.09.2021).

31. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США (USDA). URL: <https://www.usda.gov/> (дата звернення: 20.09.2021).

32. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20086 (Дата звернення 25.05.2021).

33. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/> (дата звернення 17.09.2021).

34. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації. URL: <https://www.fao.org/> (дата звернення: 17.07.2021).

35. Пашко П.А., Демченко В.В., Павлюк В.А. Заходи митно-тарифного регулювання як складова реалізації митної політики України. В снік Академії митної служби України. 2005. 3-7 с.

36. Паянова Л.В. Удосконалення механізмів державного управління розвитком економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Київ. 2019.

37. Письменний І.А. Державне управління та місцеве самоврядування. Випуск 2. 2017. 129-135 с.

38. Письмаченко М.Л. Державне управління в галузі житлового і комунального господарства: проблеми та шляхи їх вирішення. Київ. 2008.

39. Платонсва І. О. Розвиток механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Руквідс. НУЦЗУ. Харків. 2020. 38-39 с.

40. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.08.2021).

41. Портал Бізнес. Експорт – єдиний експортний веб-портал URL: https://export.gov.ua/48-zakonodavcho-normativni_dokumenti (дата звернення: 20.09.2021).

42. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія. Дніпропетровськ: АМСУ. 2006. 332 с.

43. Прокопенко О.М. Сільське господарство України: статистичний збірник 2016 рік. Київ, Державна служба статистики України. 2017. 246 с.

44. Салькова І.Ю., Гловюк А.С., Олексієнко Заходи щодо забезпечення розвитку АПК України в умовах Євроінтеграції. №9. 2016. 45-50 с.

45. Сластьоненко О.О. Митні платежі як важливе джерело наповнення державного бюджету. Міжнародний юридичний вісник. К. 2019. 127 с.

46. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 07.08.2021).

47. Урядовий портал , єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 18.09.2021).

48. Фролова О. Г. Управління в прикордонних і митних органах як різновид державного управління, його об'єкти і суб'єкти. Митна справа. 2010. № 6. 64-72 с.

49. Хомутенко В.А. Організаційні моделі митно-податкового адміністрування в зарубіжних країнах, Економіст. 2012. №4. 42-45 с.

50. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2001. 488 с

51. Ченцов В.В. Організаційно-правовий механізм розвитку митної справи в Україні. 2017. № 1. 84–98 с.

52. Bartels, L., Haeblerli, C. Binding Tariff Preferences for Developing Countries Under Article II Gatt. Journal of International Economic Law, 13(4), 2010. 969-995.

53. Karpenko, L., Pashko, P., Chumytska, I., Akhlamov, A., Kostenko, A., The role of customs regulation in ensuring the economic security of the country , 2020 Journal of Security and Sustainability Issues, 10 (1), p. 219-234.

54. Radu, G., The necessity to simplify the customs regulations [Sur la nécessité de simplifier la réglementation douanière], 2015, Revue Internationale de Droit Economique, 29(3), p. 357-372.

55. The Global Enabling Trade Report 2016 / World economic forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-enabling-tradereport-2016/economy-profiles/#economy=UKR> (дата звернення: 20.06.2021)

56. Zhamkeeva, M., World experience in customs tariff regulation of external economic activities, 2012, Actual Problems of Economics, 135(9), с. 303-310.

НУБІП України